

UNIVERSITY OF GOTHENBURG
SCHOOL OF BUSINESS, ECONOMICS AND LAW

För långsamt för barnets bästa?

*En studie av de rättsliga konsekvenser ett barn drabbas av till följd av Migrationsverkets långa
handläggningstider.*

Anna Lindén

Juridiska Institutionen

Handelshögskolan vid Göteborgs universitet

HRO800 Examensarbete (30 hp)

Juristprogrammet HT 2025

Handledare: Martin Westlund

Examinator: Allison Östlund

Innehållsförteckning

1. Inledning	6
1.1. Problemformulering - "Men hur kan jag överge min äldsta dotter?"	6
1.2. Syfte	9
1.3. Avgränsningar	9
1.4. Metod och material	10
1.5. Disposition	12
2. Hur hanteras en ansökan om uppehållstillstånd på grund av anknytning för ett barn respektive en ung vuxen till en i Sverige bosatt person?	14
2.1. Permanent uppehållstillstånd på grund av anknytning.....	14
2.1.1. Grundläggande förutsättningar.....	14
2.1.2. Barn och unga vuxnas anknytning	16
2.1.2.1. 5 kap. 3 § UtlL - "kärnfamiljen"	16
2.1.2.2. 5 kap. 3 a § UtlL – "nära anhöriga"	17
2.2. Vilken tidpunkt är avgörande för att bedöma ett barns ålder?.....	20
2.2.1. Huvudregeln?	20
2.2.2. En ändring av svensk praxis.....	21
2.2.3 Förblir frågan obesvarad?.....	24
2.3. Sammanfattande kommentar	26
3. Hur förhåller sig Migrationsverkets förfarande till principen om barnets bästa?.....	28
3.1. Grundläggande regler för handläggning.....	29
3.2. Hänsyn till barnets bästa enligt utlänningslagen.....	31
3.2.1. 1 kap. 10 § UtlL – Barnets bästa	31
3.2.2. Barnkonventionens artikel 3.....	32
3.2.2.1. Innebörden av barnets bästa	33
3.2.3. Barnets bästa i relation till Migrationsverkets förfarande.....	35
3.2.3.1. Barnets bästa i relation till en passiv och långsam handläggning	35
3.2.3.2. Barnets bästa i relation till tidpunkten för bedömning av barnets ålder.....	37

3.3. <i>Sammanfattande kommentar</i>	40
4. Vilken rätt har unga vuxna till familjeliv och hur förhåller sig skyddet mot statens rätt att reglera invandring?	42
4.1. <i>Europakonventionen och artikel 8</i>	42
4.1.1. Finns ett familjeliv som skyddas av artikel 8?	44
4.1.2. Inskränkning av rätten till familjeliv	46
4.2. <i>Sammanfattande kommentar</i>	50
5. Slutsats	52
Käll- och Litteraturförteckning	55

Sammanfattning

Denna studie behandlar de rättsliga konsekvenserna som följer av Migrationsverkets långa handläggningstider i anknytningsärenden, med särskilt fokus på barn som under handläggningsprocessen hinner uppnå myndighetsålder och därmed riskerar att prövas som vuxna. Under senare år har JO riktat kritik mot Migrationsverkets handläggningstider. Barn som kommit att påverkas är bland annat barn till arbetskraftsinvandrare. Dessa barn riskerar till följd av utdragna handläggningsprocesser att utvisas samtidigt som övriga familjemedlemmar beviljas PUT i Sverige.

Med tillämpning av en rättsdogmatisk metod analyserar studien hur barn och unga vuxna hanteras vid en ansökan om PUT på grund av anknytning till en förälder. Ett centralt fokus ligger på frågan om vid vilken tidpunkt som ålderskravet ska vara uppfyllt när ett barn uppnår myndighetsålder under handläggningstiden. Studien visar att det föreligger en tydlig skillnad i hur barns respektive unga vuxnas anknytning till en förälder bedöms, där unga vuxna endast i begränsade undantagsfall anses omfattas av en tillståndsgrundande anknytning. Bedömningen utgår som huvudregel från omständigheterna vid prövningstillfället.

Rättsläget analyseras vidare utifrån ett barnrättsperspektiv för att pröva om Migrationsverkets förfarande är förenligt med principen om barnets bästa. Analysen fokuserar dels på betydelsen av passiv och långsam handläggning, dels på konsekvenserna av att åldersbedömningen sker vid prövningstillfället. Studien visar att barnets bästa ska beaktas under hela handläggningsförfarandet och att barn har rätt att få sitt bästa utrett och beaktat, vilket riskerar att åsidosättas vid passiv handläggning. Samtidigt måste en enskild bedömning göras i varje enskilt fall. Avslutningsvis undersöks det skydd som unga vuxna har för sitt familjeliv enligt artikel 8 i EKMR samt hur detta skydd förhåller sig till statens rätt att reglera invandringen. Studien visar att unga vuxna som inte omfattas av en tillståndsgrundande anknytning i regel inte heller anses ha ett skyddat familjeliv med sina föräldrar och syskon.

Förkortningslista

Barnkonventionen	Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter
Europadomstolen	Den europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna
Europakonventionen	Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna
Familjeåterföreningsdirektiv	Rådets direktiv 2003/86/EG om rätt till familjeåterförening
FL	Förvaltningslagen (2017:900)
JO	Justitieombudsmannen
Prop.	Proposition
PUT	Permanent uppehållstillstånd
UtlL	Utlänningslag (2005:716)

1. Inledning

”Ungdomar som fyllt 18 år riskerar att utvisas när deras föräldrar söker permanent uppehållstillstånd i Sverige. Det handlar om barn till arbetskraftsinvandrare. Antalet ärenden har ökat i år.”¹

1.1. Problemformulering - ”Men hur kan jag överge min äldsta dotter?”

Europa tar emot en betydande andel av världens migranter. Många av dem som väljer att lämna sina hem och sina tidigare liv bakom sig gör det i hopp om ett bättre liv. Mellan 2011 och 2020 beviljades nästan 1,2 miljoner uppehållstillstånd i Sverige, varav cirka en tredjedel av dessa grundade sig på arbetsrelaterad invandring.²

Det är vanligt att personer som migrerar till Sverige har med sig, eller senare följs av, familjemedlemmar som också söker uppehållstillstånd. Under de senaste åren har en ökning av anhöriginvandring till arbetskraftsinvandrare skett och det är idag allt vanligare att arbetskraftsinvandrare tar med sig sin partner och sina barn till Sverige.³ Anhöriginvandring har historiskt sett varit en stor del av migrationen till Sverige och att hålla samman familjen har länge varit en central del av den svenska migrationsrätten.⁴ Enligt 5 kap. 4 a § utlänningsförordningen (2006:97) får familjemedlemmar till en utlänning som beviljats ett tidsbegränsat uppehålls- och arbetstillstånd också beviljas ett uppehållstillstånd. Som familjemedlem räknas make, maka, sambo samt släkting i rakt nedstigande led till utlänningen eller dennes make eller sambo, under förutsättning att släktingen är under 21 år eller är beroende av någon av dem för sin försörjning. Regleringen möjliggör för arbetskraftsinvandrare att ta med sig bland annat sina barn fram tills att barnen fyllt 21 år.

¹ Barn till arbetskraftsinvandrare kan utvisas när de fyller 18, Sveriges Radio, 8 juli 2024, <https://www.sverigesradio.se/artikel/barn-till-arbetskraftsinvandrare-kan-att-utvisas-nar-de-fyller-18> (Hämtad 2025-09-18)

² Elinder, M, Erixson, O och Hammar, O, *Under ytan: Hur många och vilka vill lämna sina länder för att flytta till EU och Sverige?*, Rapport 2023:4, Delmi, s. 12.

³ Engdahl, M, Sjödin, E, *Arbetskraftsinvandring till Sverige från tredjeland*, Rapport 2024:6, Delmi, s. 31.

⁴ SOU 2020:54, *En långsiktigt hållbar migrationspolitik*, s. 235.

Efter fyra år av uppehålls- och arbetstillstånd, räknat under en sjuårsperiod, får en arbetskraftsinvandrare beviljas PUT.⁵ Upphållstillståndet innebär att utlänningen inte längre behöver ha ett arbetstillstånd för att vistas i Sverige. Det är vanligt att en utlänning som vistas i Sverige på grund av arbete ansöker om PUT och bakgrunden till det är att utlänningen efter fyra år får anses ha en stark anknytning till Sverige.⁶ Vanligt är också att familjemedlemmar till utlänningen samtidigt söker PUT.

När utlänningen beviljas ett PUT ändras dock grunderna för uppehållstillstånd för familjemedlemmarna. Från att ha erhållit uppehållstillstånd med stöd i 5 kap 4 a § utlänningsförordningen prövas deras ansökan nu i stället mot bakgrund av anknytningsreglerna i 5 kap. 3 och 3 a §§ UtIL.

5 kap. 3 och 3 a §§ UtIL reglerar uppehållstillstånd på grund av anknytning till en i Sverige bosatt person. För tredjelandsmedborgare krävs normalt sätt att de har PUT för att de ska kunna utgöra anknytningspersoner.⁷ 5 kap. 3 § första stycket 2 a UtIL stadgar bland annat att barn till anknytningspersonen kan få uppehållstillstånd. Enligt 1 kap. 2 § UtIL är ett barn en person som är under 18 år och 5 kap. 3 § första stycket 2 a UtIL är därmed strängare när det gäller vilken ålder ett barn kan erhålla uppehållstillstånd på än genom 5 kap. 4 a § i utlänningsförordningen som barnet initialt fick uppehållstillstånd på. Detta innebär att barn till en arbetskraftsinvandrare som ansökt och beviljats PUT måste erhålla uppehållstillståndet innan barnet fyller 18 år för att omfattas av 5 kap. 3 § första stycket 2 punkten UtIL.

Till följd av att ett barns ålder har stor betydelse blir därmed Migrationsverkets handläggningstid viktig. I UtIL finns inga bestämmelser om vilken tidpunkt som är avgörande för att bestämma om ett barn är under 18 år, det vill säga om det är vid tidpunkten för ansökan eller vid beslutstillfället.

Anhöriginvandringen har därtill under de senare åren uppmärksammats alltmer, särskilt mot bakgrund av Migrationsverkets långa handläggningstider. I vissa ärenden kan handläggningstiderna uppgå till flera år.⁸ JO har bland annat riktat kritik mot Migrationsverkets

⁵ 5 kap. 5 § första stycket Utlänningslag (2005:716) (UtIL).

⁶ Sandesjö, H, Wikgrén, G, *Utlänningslagen – En kommentar*, JUNO version 13C, Nordstedt juridik, 13 juni 2025, <https://www.juno.se>, (hämtad 10 oktober 2025).

⁷ SOU 2020:54, s. 238.

⁸ JO, beslut den 19 december 2024, dnr 8819-2023.

långa handläggningstider för ansökningar om uppehållstillstånd på grund av anknytning,⁹ vilket fått konsekvenser för familjer med barn som närmar sig 18 år och som därmed riskerar att inte längre omfattas av bestämmelsen. När en familj nu vill säkra sin plats, sitt nya hem i Sverige, kan handläggningstiderna utgöra det största hotet och familjen kan i stället komma att splittras.

Det föreligger stora skillnader i bedömningen mellan barn och vuxna i anknytningsärenden och vid en långdragen handläggningstid kan resultatet leda till att ett barn får sin ansökan prövad som vuxen. Problematiken har under det senaste året uppmärksammats av media. ”Men hur kan jag överge min äldsta dotter?” säger en mamma i en intervju med Sveriges Television när alla i familjen beviljats PUT förutom hennes äldsta dotter. Familjen kom hit på grund av arbete och när familjen sökte PUT fick den äldsta dottern avslag då hon vid tidpunkten för beslutet fyllt 18 år.¹⁰

Samtidigt är Sverige sedan 1990 bundna av barnkonventionen som omfattar barn fram till att de fyllt 18 år.¹¹ Sedan den 1 januari 2020 gäller barnkonventionen som svensk lag och barnkonventionen fick samma rättsliga ställning som svensk lagstiftning med syftet att ytterligare synliggöra barns rättigheter.¹² Inkorporeringen påvisar hur principen om barnets bästa ska bära en stark ställning i Sverige och att principen ska genomsyra all offentlig verksamhet, däribland Migrationsverkets handläggning av ärenden.

Vid en lång handläggningstid finns en påtaglig risk att barnet hinner fylla 18 år och därmed prövas som vuxen enligt en avsevärt mer restriktiv anknytningsgrund. För vuxna ställs betydligt högre krav för att beviljas uppehållstillstånd på anknytning till en förälder, krav som i praktiken många unga vuxna har svårt att uppfylla.¹³

⁹ JO, beslut den 19 december 2024, dnr 8819-2023.

¹⁰ *Migrationsverket vill utvisa Anastasiia, 18, till bombad stad i Ukraina*, SVT, publicerad 23 januari 2025, <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/norbotten/18-ariga-anastasiia-utvisas-till-krigets-ukraina-splittras-fran-sin-familj> (Hämtad 2025-09-20).

¹¹ Lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (Barnkonventionen), artikel 1.

¹² Prop. 2017/18:186, *Inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter*, s. 74

¹³ Se kapitel 2 för mer information.

1.2. Syfte

Syftet med studien är att visa hur en ansökan om uppehållstillstånd på grund av anknytning enligt 5 kap. 3 § första stycket 2a UtIL hanteras när anknytningen avser ett barn till en arbetskraftsinvandrare som har beviljats PUT. Fokus ligger på de rättsliga konsekvenser som uppstår till följd av Migrationsverkets långa handläggningstider, särskilt i de fall där barn hinner fylla 18 år under handläggningen. Arbetet syftar vidare till att undersöka vilken tidpunkt som är avgörande för att bedöma ett barns ålder, samt att pröva om Migrationsverkets förfarande är förenlig med principen om barnets bästa och rätten till familjeliv enligt artikel 8 EKMR. För att uppnå syftet kommer följande frågeställningar att besvaras:

1. Hur hanteras en ansökan om uppehållstillstånd på grund av anknytning för ett barn respektive en ung vuxen till en i Sverige bosatt person?
2. Hur förhåller sig migrationsverkets förfarande till principen om barnets bästa?
3. Vilket skydd erhåller unga vuxna till sitt familjeliv enligt artikel 8 EKMR och hur förhåller sig skyddet mot statens rätt att reglera invandringen?

1.3. Avgränsningar

Med beaktande av syftet med uppsatsen görs några avgränsningar. Uppsatsen behandlar uppehållstillstånd på grund av anknytning till en förälder som haft uppehålls- och arbetstillstånd i Sverige. Barnets anknytning enligt 5 kap 3 § andra stycket 2 a samt unga vuxnas anknytning enligt 5 kap 3 a § första stycket 2 UtIL kommer därför att vara i fokus. Fokus ligger därtill uteslutande på de fall där barnet tidigare har haft uppehållstillstånd i Sverige som familjemedlem till en arbetskraftsinvandrare.

Ett av de grundläggande kraven för uppehållstillstånd på grund av anknytning är att utlänningens identitet är styrkt.¹⁴ I anknytningsärenden är identiteten det första som ska prövas.¹⁵ Då utlänningen, i enlighet med studiens syfte, tidigare haft uppehållstillstånd i Sverige som familjemedlem innebär det att utlänningen tidigare har kunnat styrka sin identitet med giltiga handlingar, exempelvis genom pass. Uppsatsen behandlar därför endast ärenden där

¹⁴ I de fall att identitetskravet skulle strida mot Europakonventionen artikel 8 finns en chans till bevislättning och identiteten behöver i stället göras sannolik, Se MIG 2012:1 där Migrationsöverdomstolen medgav en bevislättning på identitetskravet för första gången.

¹⁵ Se MIG 2011:11.

utlänningens identitet är styrkt. Även utlänningens ålder ska vara styrkt. Frågor avseende fastställande av identitet och ålder kommer därför att falla utanför studiens ramar.

1.4. Metod och material

För att besvara uppsatsens frågeställningar har den rättsdogmatiska metoden tillämpats. Metoden är den mest vedertagna för att tolka, analysera och fastställa gällande rätt. Rättsdogmatiken beskrivs i doktrinen som en metod vars exakta innebörd inte alltid är entydig.¹⁶ Enligt Cleas Sandgren kan den rättsdogmatiska metoden förstås som bestående av två huvudsakliga delar. Den ena delen syftar till att identifiera och fastställa gällande rätt genom de traditionella rättskällorna, såsom lagstiftning, förarbeten, rättspraxis och doktrin. Dessa rättskällor tillmäts betydelse i enlighet med deras inbördes auktoritet enligt rättskälleläran. Utöver dessa kan även andra rättskällor beaktas, exempelvis generella rekommendationer, utländsk rätt samt historisk kunskap om de omständigheter som varit av betydelse vid lagstiftningens tillkomst. Den andra delen av metoden innebär en systematisering och analys av gällande rätt, i syfte att klargöra rättsreglernas inbördes förhållande och tillämpning.¹⁷ Eftersom uppsatsens syfte är att visa hur en ansökan om uppehållstillstånd på grund av anknytning hanteras för ett barn respektive en vuxen, samt undersöka om förfarandet är förenligt med principen om barnets bästa och rätten till familjeliv enligt artikel 8 EKMR är den rättsdogmatiska metoden särskilt lämplig för att uppnå detta syfte.

Den första delen av studien syftar till visa hur en ansökan om uppehållstillstånd på anknytning till en förälder hanteras för barn respektive vuxna. De rättskällor som är av särskild relevans i denna del är UtlL, dess förarbeten, praxis från Migrationsöverdomstolen samt Migrationsverkets rättsliga ställningstaganden. Förarbetena ges ett framträdande utrymme i studien, då de utgör en central rättskälla vid tolkning av lagstiftning. Mot bakgrund av att anknytningsbestämmelserna i UtlL har bakgrund i familjeåterföreningsdirektivet, är prop. 2005/06:72 av särskild betydelse. Vidare fyller praxis från Migrationsöverdomstolen en central funktion i studien. MIG 2009:29 har valts ut, eftersom avgörandet ger vägledning i hur centrala rekvisit i UtlL ska tolkas och tillämpas.

¹⁶ Ekelöf, P, Edelstam, H, Heuman, L, Pauli, M, *Rättegång I*, 9 uppl., Wolters Kluwer, Stockholm, 2016, s. 90.

¹⁷ Sandgren, C, *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare: ämne, material, metod, argumentation och språk*, 5 uppl. Stockholm: Norstedts juridik, 2021, s. 48 f; Nääv, M, Zamboni, M, *Juridisk metodlära*, 2 uppl., Lund: Studentlitteratur, 2018, s. 21.

I UtL saknas uttrycklig reglering angående vilken tidpunkt ett barn ska vara under 18 för att betraktas som barn enligt UtL bestämmelser. UtL definierar ett barn som en person under 18 år, 1 kap. 2 § UtL, men reglerar inte vilken tidpunkt som ska vara avgörande för åldersbedömningen.¹⁸ Avsaknaden av tydlig lagreglering gör att praxis från både Migrationsöverdomstolen och Europadomstolen samt rättsliga ställningstaganden från Migrationsverket fyller en central roll för att fastställa vad som gäller och hur myndigheten hanterar ärenden där åldersbedömning är centralt. Urval av praxis har baserats på de domar som är vägledande idag gällande bedömning av omständigheter och ålder enligt anknytningsbestämmelserna i 5 kap. UtL. Därav har Migrationsöverdomstolens domar MIG 2007:5, MIG 2022:11 samt EU-domstolens mål C-550/16, samt det förenade målen C-133/19, C-136/19 och C-137/19 valts ut.

Rättsliga ställningstaganden utgör Migrationsverkets uttalanden om hur en författning bör tolkas och är styrande för myndighetens medarbetare. Rättsliga ställningstaganden från Migrationsverket används därför för att klargöra hur Migrationsverket prövar de relevanta ärendena när barn under handlägningsprocessen hinner fylla 18. Ställningstagandena fyller därför en central roll i hur lagstiftning och praxis tillämpas av Migrationsverket och hur förfarandet hos Migrationsverket går till.

Den andra delen av studien kommer att undersökas utifrån ett barnrättsperspektiv. Perspektivet syftar till att utreda om Migrationsverkets förfarande är förenligt med principen om barnets bästa och om principen har beaktats under hela handlägningsprocessen hos Migrationsverket. Den rättsliga utgångspunkten för analysen utgörs av principen om barnets bästa enligt 1 kap. 10 § UtL samt barnkonventionen. Därtill undersökt vilka skyldigheter Migrationsverket har vid handläggning enligt FL. FL och dess förarbeten, särskilt proposition 2016/17:180, fyller därför en central roll vid bedömningen av vilka förvaltningsrättsliga skyldigheter som åvilar Migrationsverket vid handläggningen av ett ärende. Till följd av att det inte finns någon fastställd definition av innebörden av principen om barnets bästa blir även doktrin av betydelse.

Den sista delen av studien syftar till att visa vilken rätt unga vuxna har till familjeliv enligt EKMR. Även denna del innefattar ett rättighetsperspektiv, nämligen rätt till familjeliv enligt

¹⁸ I samband med lagändringarna sommaren 2021 konstaterade regeringen att det inte fanns skäl att införa särskilda bestämmelser om detta, utan att det är en fråga för rättstillämparen att avgöra med beaktande av bland annat EU-rättslig praxis, Se prop. 2020/21:191, *Ändrade regler i utlänningslagen*, s. 87 f.

artikel 8 EKMR. Praxis från Europadomstolen fyller här en central betydelse för analysen av hur unga vuxnas rätt till familjeliv enligt artikel 8 EKMR tolkas och tillämpas, samt vilket utrymme Sverige har att göra inskränkningar i denna rättighet. I detta sammanhang har Europadomstolens dom i målet *Nacic m.fl. mot Sverige*¹⁹ varit av särskild betydelse för bedömningen av Sveriges handlingsutrymme.

1.5. Disposition

Uppsatsen disponeras i fem kapitel. För att skapa en tydlig och konsekvent struktur inleds de mer deskriptiva kapitlen (kapitel 2–4) med en kort introduktion till respektive avsnitts innehåll och avslutas med en sammanfattande kommentar. På så sätt tydliggörs syftet med varje kapitel samt dess funktion.

Det första kapitlet har presenterat studiens övergripande ramar genom att redogöra för problemformuleringen, studiens syfte och de frågeställningar som ligger till grund för undersökningen. Vidare har val av metod samt studiens avgränsningar behandlats.

I det andra kapitlet behandlas regleringen av uppehållstillstånd på grund av anknytning för barn respektive unga vuxna. Genomgången är av central betydelse för att klargöra vilka bestämmelser som aktualiseras för respektive grupp samt för att tydliggöra den rättsliga åtskillnad som görs mellan barn och unga vuxna inom anknytningslagstiftningen. Kapitlet behandlar även den tidpunkt som är avgörande för bedömningen av ett barns ålder, vilket är nödvändigt för att fastställa om en person ska prövas som barn eller vuxen.

Det tredje kapitlet analyserar Migrationsverkets förfarande i relation till principen om barnets bästa. Här presenteras den övergripande regleringen av myndigheters handläggning samt de tidsfrister och ledtider som myndigheten har att förhålla sig till. Vidare introduceras principen om barnets bästa och principen sätts i relation till myndighetens förfarande för att undersöka om förfarandet kan anses vara förenligt med barnets bästa.

I det fjärde kapitlet behandlas rätten till familjeliv enligt artikel 8 EKMR för barn som fyllt 18 år där en utvisning kan bli aktuell. Kapitlet belyser hur denna rättighet påverkar bedömningen

¹⁹ *Nacic m.fl. mot Sverige*, ansökan nr 16567/10, dom av den 16 maj 2012.

i migrationsrättsliga ärenden för unga vuxna och hur rättigheten förhåller sig till statens intresse av att reglera invandringen.

Det femte och avslutande kapitlet sammanfattar studiens resultat. Här återges slutsatserna i sin helhet och studiens syfte och frågeställningar besvaras.

2. Hur hanteras en ansökan om uppehållstillstånd på grund av anknytning för ett barn respektive en ung vuxen till en i Sverige bosatt person?

”Det känns som att de säger att jag inte är en del av min familj.”²⁰

I följande kapitel presenteras relevanta delar av anknytningslagstiftningen i UtlL för att visa hur barn och unga vuxna hanteras vid en ansökan om uppehållstillstånd på grund av anknytning till en förälder som beviljats PUT. Syftet med kapitlet är att visa de rättsliga skillnader som unga vuxna står inför när de under handläggningstiden hunnit fylla 18 år och inte längre anses vara barn.

Kapitlet inleds med en kort bakgrund till hur anknytningsbestämmelserna blir av relevans för familjemedlemmar som tidigare haft uppehållstillstånd som familjemedlem till en person med uppehålls- och arbetstillstånd. Därefter kommer de relevanta anknytningsbestämmelserna för barn och unga vuxna att presenteras.

I kapitlets andra del kommer en genomgång av begreppet barn enligt UtlL att presenteras. Syftet är att redogöra vilken tidpunkt som är avgörande för att bedöma ett barns ålder.

2.1. Permanent uppehållstillstånd på grund av anknytning

2.1.1. Grundläggande förutsättningar

I 5 kap. UtlL regleras olika typer av uppehållstillstånd. En kategori av uppehållstillstånd är uppehållstillstånd på grund av anknytning. Det innebär att en person ansöker om tillstånd för att bosätta sig eller förlänga sin bosättning i Sverige tillsammans med en familjemedlem som

²⁰ *Barn till arbetskraftsinvandrare kan utvisas när de fyller 18*, Sveriges Radio, 8 juli 2024, <https://www.sverigesradio.se/artikel/barn-till-arbetskraftsinvandrare-kan-att-utvisas-nar-de-fyller-18> (Hämtad 18 november 2025)

bor i Sverige, även kallad referent eller anknytningsperson. Referenten kan exempelvis vara make eller maka, sambo, förälder, vårdnadshavare eller annan nära anhörig.²¹

Uppehållstillstånd på grund av anknytning delas därefter upp i bland annat två kategorier. Uppdelningen utgör anknytning till kärnfamilj och anknytning till annan anhörig.²²

För att kunna utgöra en anknytningsperson måste en tredjelandsmedborgare beviljas PUT i Sverige.²³ Enligt Migrationsöverdomstolens dom MIG 2017:17 ansågs en tredjelandsmedborgare som hade PUT ha sådan stark rätt att vistas i Sverige genom att personen därmed kunde vara anknytningsperson (referent).

När en familj ansöker om uppehållstillstånd i Sverige och där referenten, vanligtvis mamman eller pappan i familjen, ansökt om uppehålls- och arbetstillstånd beviljas familjemedlemmar till referenten uppehållstillstånd enligt bestämmelsen 4 kap 4 a § utlänningsförordningen. Bestämmelsen stadgar bland annat att släktingar upp till 21 år i rakt nedstigande led till utlänningen eller utlänningens make eller sambo får beviljas ett uppehållstillstånd. Familjemedlemmarnas uppehållstillstånd är beroende av att referenten har en giltig grund för uppehållstillstånd, i detta fall ett arbetstillstånd. Beviljas referentens inte uppehålls- och arbetstillstånd kan således inte familjemedlemmarna beviljas ett uppehållstillstånd enligt bestämmelsen.

Barn till referenten har således ingen självständig grund för uppehållstillstånd utan erhåller uppehållstillståndet till följd av att de utgör familjemedlemmar till referenten. Med stöd av bestämmelsen kan ett tidsbegränsat uppehållstillstånd beviljas.

Enligt 5 kap. 5 § UtlL kan referenten få PUT om referenten under de senaste sju åren haft uppehålls- och arbetstillstånd i fyra år och genom arbetet bidragit till samhällsutvecklingen samt fått en stark koppling till Sverige.²⁴ Förutsättningarna för arbetstillstånd måste även ha varit uppfyllda under tidigare tillståndsperiod.²⁵ När referenten har beviljats PUT kan

²¹ Se 5 kap. 3 och 3 a § UtlL.

²² Se kapitel 2.2.2.1 och 2.2.2.2 för närmare information om de två kategorierna.

²³ Prop. 2005/06:72, *Genomförande av EG-direktivet om rätt till familjeåterförening samt vissa frågor om handläggning och DNA-analys vid familjeåterförening*, s. 28

²⁴ Prop. 2007/08:147, *Nya regler för arbetskraftsinvandring*, s. 29.

²⁵ Se MIG 2015:20.

familjemedlemmar till referenten inte längre beviljas ett uppehållstillstånd med stöd av 4 kap. 4 a § utlänningsförordningen då förutsättningarna till uppehållstillstånd i enlighet med bestämmelsen ändrats. Familjemedlemmarna utgör inte längre familjemedlemmar till en utlänning som har ett tidsbegränsat uppehålls- och arbetstillstånd utan familjemedlemmar till en i Sverige bosatt person. Till följd av att referenten beviljats PUT kommer referenten i stället att utgöra en anknytningsperson enligt 5 kap 3 och 3 a §§ UtlL.²⁶ Familjemedlemmars ansökan prövas därför i stället enligt anknytningsreglerna i 5 kap 3 och 3 a §§ UtlL.

Kraven för att familjemedlemmarna ska kunna beviljas PUT regleras i 5 kap. 3 g § UtlL. Där framgår att ett PUT får beviljas om utlänningen tidigare har haft ett uppehållstillstånd i minst tre år och förutsättningarna i 5 kap. 3 eller 3 a samt 7 § är uppfyllda.

2.1.2. Barn och unga vuxnas anknytning

Anknytningsbestämmelserna i UtlL rör olika relationer mellan familjemedlemmar och relationerna anses vara olika starka. Vilken av bestämmelserna som är tillämplig är beroende på vilken relation som utlänningen har till anknytningspersonen. Den ordning som bestämmelserna stadgas i UtlL är även den ordning som bestämmelserna prövas. 5 kap. 3 § UtlL prövas därför före 5 kap. 3 a § UtlL och i de fall att 3 § är tillämplig kommer inte 3 a § att tillämpas. Barn samt unga vuxna kommer att omfattas av olika anknytningsbestämmelser vilket uppställer olika krav som måste uppfyllas för att kunna erhålla ett PUT på anknytning till referenten.

2.1.2.1. 5 kap. 3 § UtlL - "kärnfamiljen"

5 kap. 3 § UtlL reglerar medlemmar i kärnfamiljens rätt att erhålla ett uppehållstillstånd. Kärnfamiljen består av make, maka, sambo och eventuellt minderåriga ogifta barn. Enligt 5 kap. 3 § första stycket 2 a UtlL ska uppehållstillstånd ges till ett utländskt barn som är ogift och som har en förälder som är bosatt i eller som har beviljats ett uppehållstillstånd för bosättning i Sverige. 5 kap. 3 § UtlL grundar sig på familjeåterföreringsdirektivet och regeln uppställer därför en rätt att som huvudregel få uppehållstillstånd. Migrationsöverdomstolen uttalade i MIG 2025:6 att en fakultativ prövning av uppehållstillstånd enligt bestämmelsen därför inte är möjlig. Familjeåterföringsdirektivets syfte var att sätta upp villkor gällande tredjelandsmedborgares rätt till familjeåterföring. Familjeåterföringsdirektivet ställer

²⁶ SOU 2020:54, s. 238.

minimikrav och är ett så kallat minimidirektiv. Det finns därmed inga hinder för medlemsstaterna att upprätta mer generösa bestämmelser.²⁷ 5 kap. 3 § första stycket 2 och 4 UtIL har till syfte att möjliggöra familjeåterförening mellan föräldrar och barn, när referenten är bosatt i Sverige och den som ansöker befinner sig i ett annat land. När familjeåterföreningsdirektivet införlivades i svensk rätt gjordes bestämmelsen mer generös och tillämpningsområdet utvidgades för personer inom kärnfamiljen. Bestämmelsen kunde därmed även aktualiseras när en familj levte i Sverige enligt nationella regler med ett uppehållstillstånd för exempelvis arbete och arbetstagaren slutligen beviljats PUT.²⁸ Bestämmelsen i 5 kap. 3 § första stycket 2 a UtIL utgör därför en utvidgad rätt för barn till referenten att erhålla ett uppehållstillstånd på anknytning när barnet redan befinner sig i Sverige.²⁹

Vem som utgör barn enligt UtIL regleras i 1 kap 2 § UtIL. Enligt bestämmelsen avses ett barn en person som är under 18 år. Det innebär att ett barn till referenten måste vara under 18 år för att ett uppehållstillstånd med stöd av 5 kap 3 § första stycket 2 a UtIL ska kunna ges. Barnet måste även vara ogift.

När ett barn har fyllt 18 år är bestämmelsen inte längre tillämplig. Den unga vuxna omfattas därför av en annan anknytningsbestämmelse, nämligen 5 kap. 3 a § första stycket 2 UtIL.

2.1.2.2. 5 kap. 3 a § UtIL – ”nära anhöriga”

När ett barn har fyllt 18 år räknas barnet som vuxen och ingår inte längre i kärnfamiljen. Upphållstillstånd med stöd av 5 kap. 3 § första stycket 2 a UtIL kan därför inte ges. Den unge vuxna kommer i stället att bedömas som ”annan anhörig” till referenten, oberoende av om ansökan inkommit då barnet fortfarande betraktades som barn enligt UtIL.³⁰ För familjemedlemmar som inte tillhör kärnfamiljen, alltså nära anhöriga, regleras möjlighet till uppehållstillstånd i stället i 5 kap. 3 a § UtIL. Bestämmelsen har bland annat ansetts vara tillämplig för just hemmavarande ogifta barn över 18 år.³¹ En stor skillnad mellan 5 kap. 3 § och 3 a § UtIL är att 3 a § stadgar att uppehållstillstånd *får* beviljas medan 3 § uppger att uppehållstillstånd *ska* ges. 5 kap. 3 a § UtIL är således fakultativ bestämmelse och saknar grund

²⁷ Prop. 2005/06:72 s. 28.

²⁸ *Tidpunkt för bedömning av barns ålder i ärenden om uppehållstillstånd på grund av familjeanknytning*, Migrationsverket, Rättsligt ställningstagande, RS/001/2022, s. 15-16.

²⁹ MIG 2015:8.

³⁰ Se kapitel 2.2 för information om vilken tidpunkt som omständigheter ska vara uppfyllda.

³¹ Prop. 2020/21:191, s. 89.

i familjeåterföreningsdirektivet. Utrymme för att beakta omständigheter som talar emot att den unga vuxna ska beviljas uppehållstillstånd är därmed större.

För att ett barn till referenten, som fyllt 18 år och därmed inte längre klassas som barn enligt UtL, ska kunna beviljas uppehållstillstånd krävs att den unga vuxna ingått i samma hushållsgemenskap som referenten samt att det finns ett särskilt beroendeförhållande mellan dem. Beroendeförhållandet ska ha funnits redan i hemlandet.³² Beroendeförhållandet ska innebära att utlänningen och referenten svårligen kan leva åtskilda.

Att den unga vuxna och föräldern ska ingå i samma hushållsgemenskap innebär att de ska ha bott tillsammans. Både hushållsgemenskap och ett beroendeförhållande ska ha förelegat redan då de var bosatta i hemlandet.³³

Utöver de krav som UtL ställer har det i praxis utarbetats hur ett beroendeförhållande ska bedömas. I MIG 2009:29 har Migrationsöverdomstolen slagit fast att bedömningen är restriktivt och att det ska finnas ytterligare faktorer utöver de naturliga band som redan finns mellan anhöriga för att dom inte ska anses kunna leva åtskilda från varandra. Vid bedömningen av ett beroendeförhållande kommer såväl utlänningens ålder, släktskap och civilstånd att vägas in i bedömningen.³⁴

Migrationsöverdomstolen har behandlat vad som krävs för att ett beroende ska anses föreligga enligt bestämmelsen. I Migrationsöverdomstolens dom MIG 2009:29 hade A ansökt om uppehållstillstånd i Sverige tillsammans med sina minderåriga syskon och sin mamma, på anknytning till sin i Sverige bosatta pappa. Migrationsverket beslutade att avslå A:s ansökan med motivering av att A var i vuxen och arbetsför ålder samt i den åldern där det är brukligt att man lämnar familjen och förväntas kunna leva ett självständigt liv. Även släktingar fanns kvar i hemlandet. Migrationsverket bedömde därför att det inte fanns ett visat beroendeförhållande mellan A och hennes pappa.

A överklagade beslutet till Migrationsdomstolen. Av utredningen framgick att A saknade arbete, egen bostad och egna tillgångar. Med hänsyn till kulturella traditioner i hemlandet fick

³² Se 5 kap. 3 a § första stycket 2 UtL.

³³ Se exempelvis MIG 2009:29.

³⁴ Ibid.

det antas att A kunde ha betydande svårigheter att, utan sin närmaste familj och ett manligt beskydd, leva ett självständigt liv i hemlandet. Migrationsdomstolen ansåg därmed att det mellan A och hennes pappa förelåg ett särskilt beroendeförhållande enligt 5 kap. 3 a § första stycket 2 UtlL.

Migrationsverket överklagade domen till Migrationsöverdomstolen som konstaterade att det i målet var ostridigt att A och hennes pappa i hemlandet, och precis innan pappans flytt till Sverige, levde i samma hushållsgemenskap. Det som Migrationsöverdomstolen kom att pröva var om det mellan A och hennes pappa kunde anses finnas ett särskilt beroendeförhållande. A bedömdes fortfarande i många avseenden vara känslomässigt och ekonomiskt beroende av sin pappa. Migrationsöverdomstolen konstaterade dock att det i lagstiftningen ställts krav på att ett *särskilt* beroendeförhållande ska föreligga och att det därmed bör förstås som att det måste finnas ytterligare faktorer som gör att A och hennes pappa inte kan leva åtskilda, utöver de naturliga band som finns mellan nära anhöriga.

Migrationsöverdomstolen beaktade att A hade fyllt 20 år. Även med beaktande av de kulturmönster som fanns i hennes hemland, fick det förutsättas att hon skulle anses kunna leva ett självständigt liv oberoende av hennes pappa. A hade, sedan hennes mamma och minderåriga syskon rest till Sverige, levt på egen hand i hemlandet med övriga släktingar. Migrationsöverdomstolen bedömde därför att det i målet inte fanns ett sådant särskilt beroendeförhållande för att A skulle kunna beviljas ett uppehållstillstånd enligt 5 kap. 3 a § första stycket 2 UtlL.

Domen påvisar hur bedömningen av om ett beroendeförhållande kan anses föreligga mellan en nära anhörig och en i Sverige bosatt person är restriktiv. Trots att A vid tillfället var 20 år, hade sin familj, som hon bott tillsammans med till större delen av sitt liv, i Sverige, att det enligt hennes hemlandskultur var svårt för en ung kvinna att klara sig utan ett manligt nätverk, bedömdes hon ändå kunna leva ett självständigt liv. Domen visar att den dag ett barn fyller 18 år anses personen, enligt såväl UtlL bestämmelser som praxis från Migrationsöverdomstolen, kunna leva ett självständigt liv utan sina föräldrar.

2.2. Vilken tidpunkt är avgörande för att bedöma ett barns ålder?

Vilken tidpunkt som är avgörande för att bedöma ett barns ålder får särskild betydelse i anknytningsärenden där ett barn som före 18 års ålder har ansökt om PUT men under handläggningstiden hinner fyllt 18 år. Detta på grund av att förutsättningarna för att beviljas uppehållstillstånd ser olika ut beroende på om utlänningen anses vara vuxen eller barn enligt UtIL regler.³⁵

I UtIL finns inga regler angående vilken tidpunkt som omständigheter i ett ärende behöver vara uppfyllda, om det är vid ansökningstillfället eller vid prövningstillfället som utlänningen behöver vara minderårig. Regeringen uttalade att det vid införandet av anknytningsreglerna i UtIL 2021 saknades skäl att införa särskilda bestämmelser angående vilket tidpunkt som ett barn behöver vara underårig för att ses som ett barn enligt UtIL. Det ansågs i stället vara en fråga för rättstillämparen att pröva med hänsyn till bland annat praxis från EU-domstolen.³⁶

Vem som klassas som ett barn enligt UtIL regleras i 1 kap. 2 § UtIL. Av bestämmelsen framgår att med barn avses en person som är under 18 år. Praxis från både Migrationsöverdomstolen och EU-domstolen har behandlat frågan om vilken tidpunkt som omständigheter i ett ärende behöver vara uppfyllda för att en utlänning ska kunna beviljas uppehållstillstånd på anknytning till en förälder.³⁷

2.2.1. Huvudregeln?

I MIG 2007:5 fastställde Migrationsöverdomstolen en huvudregel för när omständigheter måste vara uppfyllda vid en ansökan hos Migrationsverket. I domen hade A tillsammans med sin mamma och bror ansökt om uppehållstillstånd. Vid ansökningstillfället var A 17 år gammal och när Migrationsverket fattade beslut hade A fyllt 18 år. Migrationsverket fann att tidpunkten för myndighetens prövning, alltså tidpunkten för beslutet, var den relevanta tidpunkten och A uppfyllde således inte kriterierna för att vara barn enligt UtIL bestämmelser då A vid prövningstillfället hade fyllt 18 år.

³⁵ Se kapitel 2.

³⁶ Prop. 2020/21:191 s. 87 f.

³⁷ Se MIG 2007:5, MIG 2022:11 och domstolens dom den 12 april 2018, *A och S mot Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, C-550/16, ECLI:EU:C:2018:248.

Vid en överklagan hamnade målet slutligen hos Migrationsöverdomstolen som uppgav att åldersgränsen 18 år är den svenska myndighetsåldern samt åldersgränsen enligt barnkonventionen. Migrationsöverdomstolen fann att omständigheten att A vid ansökningstillfället var under 18 år inte medför någon annan bedömning i fallet. Den instans som ska pröva frågan ska således utgå från de rådande förhållandena som föreligger vid beslutstillfället.

Domen ger i sig en mycket begränsad vägledning till varför tidpunkten för prövningen ska vara avgörande för bedömningen av om en sökande kan betraktas som barn. Domstolen konstaterade visserligen att Migrationsverket brustit i sin rättstillämpning genom att inte pröva alternativa grunder för uppehållstillstånd, såsom 5 kap. 3 a § första stycket 2 UtL, vilken aktualiseras när en ung vuxen ansöker om uppehållstillstånd på anknytning till en förälder. Utöver detta uttalande lämnar domen dock ingen närmare motivering till varför prövningstidpunkten ska vara styrande. Detta medför att det blir svårt att utläsa vilka överväganden som faktiskt legat till grund för bedömningen, förutom det faktum att 18 år utgör myndighetsålder enligt både svensk rätt och barnkonventionen.

Domen innebär att ett barns rätt till uppehållstillstånd på anknytning till sin förälder enligt 5 kap 3 § första stycket 2 a UtL upphör under handläggningstiden när ett barn vid beslutstillfället har fyllt 18 år.

2.2.2. En ändring av svensk praxis

Migrationsöverdomstolens dom MIG 2007:5 har varit vägledande vid avgörande av vilken tidpunkt som ska ligga till grund för bedömningen av ett barns ålder. EU-domstolen kom dock i senare domar att behandlat frågan om vilken tidpunkt som är avgörande för att bedöma ett barns ålder utifrån anknytningsbestämmelsen i 5 kap 3 § UtL och ändrade den dåvarande gällande praxis på området. EU-domstolen kom då fram till att det finns tillfällen då ett barns ålder måste bedömas utifrån de förhållanden som förelåg vid ansökningstillfället.³⁸

³⁸ Se C-550/16 samt ECLI:EU:C:2018:248 och domstolens dom den 16 juli 2020, *B.M.M, B.s, B.M och B.M.O mot État Belge*, i de förenade målen C-133/19, C-136/19 och C-137/19, ECLI:EU:C:2020:577.

Det första målet³⁹ gällde uppehållstillstånd och rörde definition av begreppet ”underårig utan medföljande vuxen” i artikel 2.f i familjeåterföreningsdirektivet som lyder enligt följande:

”underårig utan medföljande vuxen: tredjelandetsmedborgare eller statslös person som är yngre än arton år och som anländer till medlemsstaternas territorier utan medföljande vuxen som enligt lag eller sedvana ansvarar för den underårige, så länge som denne inte faktiskt tas om hand av en sådan vuxen, eller en underårig som lämnas utan medföljande vuxen efter att ha anlämt till medlemsstaternas territorier.

I målet hade A:s och S:s dotter anlämt till Nederländerna ensam när dottern fortfarande var under 18 år. Dottern lämnade den 26 februari 2014 in en asylansökan och hon erhöll den 21 oktober 2014 ett uppehållstillstånd av asylskäl på fem år. Dottern fyllde under asylprocessen, den 2 juni 2014, 18 år och när en ansökan om tillfälligt uppehållstillstånd för A och S och hennes tre underåriga bröder ingavs avtog den nederländska myndigheten samtliga ansökningar då dottern hade fyllt 18 år när ansökan för A, S och hennes tre bröder lämnades in till myndigheten. A och S överklagade beslutet och till stöd för sin talan framförde dem att det av artikel 2 f i familjeåterföreningsdirektivet framgår att den avgörande ålder är den tidpunkt då den berörda personen reser in i medlemsstaten. Den nederländska myndigheten ansåg tvärtemot att det i stället är tidpunkten då ansökan ingavs som är avgörande. Målet hamnade hos Högsta förvaltningsdomstolen i Nederländerna som valde att vilandeförklarade målet och ställde frågan till EU-domstolen om just åldersbestämning och om en person ska anses underårig enligt lagens mening trots att personen under processens gång fyllt 18 år och numera ses som vuxen.

EU-domstolen förde en lång diskussion avseende frågan som besvarades med utgångspunkt i bland annat familjeåterföreningsdirektivet bestämmelser, syfte, systematik, ordalydelse, de unionsrättsliga principerna samt att medlemsstaterna i första hand ska ta hänsyn till barnets bästa vid en prövning av en ansökan om familjeåterförening.⁴⁰ Domstolen erinrar om en flyktings rätt till familjeåterförening ger dem förmånligare villkor gällande familjeåterförening. Av artikel 2 led f i direktivet framgår att personen ska vara under 18 men det framgår inte vilken tidpunkt denna omständighet ska vara uppfyllt. EU-domstolen framförde att det inte ankommer på medlemsstaterna att själva bestämma vilken tidpunkt som ska vara avgörande vid bedömningen. Eftersom möjligheten till familjeåterförening för dotterns familj var beroende av

³⁹ C-550/16.

⁴⁰ Ibid. p. 58.

om dottern beviljats flyktingstatus och bedömningen av hennes ålder i praktiken kom att påverkas av myndighetens handläggningstid, ansåg EU-domstolen att förfarandet skulle innebära att bestämmelsens ändamålsenliga verkan äventyras och att syftet med direktivet inte uppfylls. Syftet med direktivet är att främja familjeåterförening och att särskilt skydda flyktingar, därtill underåriga utan medföljande vuxen, genom att säkerställa deras rätt att återförenas med sina familjemedlemmar.⁴¹ Att använda tidpunkten för ansökningstillfället som referens för att bedöma en flyktings ålder skulle medföra att samtliga flyktingar som befinner sig i samma situation därmed ges en förutsebar och likadan behandling. Ett annat argument var även att utgången i målet ska bero på omständigheter som utlänningen kan påverka och inte myndighetens handläggningstider som utlänningen inte kan tillskrivas.⁴²

Vad EU-domstolen även diskuterade var att handläggningstider inom asylprocessen kan ta betydande tid vilket kan medföra att tidsgränserna som föreskrivs kan överskridas. Det framfördes därför att ett förfarande där bedömningen av barnets ålder knyts till beslutstidpunkten, i stället för till tidpunkten då ansökan ges in, inte uppmuntrar till att asylansökningar från ensamkommande barn prioriteras. En sådan tolkning skulle innebära att barnets rättigheter påverkas av handläggningstider och administrativa dröjsmål, vilket i sin tur strider mot kravet att barnets bästa ska komma i främsta rummet vid tillämpningen av direktivets bestämmelser.⁴³

Slutsatsen blev ”att en tredjelandsmedborgare eller en statslös person som var yngre än arton år vid inresan i en medlemsstat och vid inlämnandet av asylansökan i den staten, men som under asylförfarandets gång uppnår myndighetsålder och därefter beviljas flyktingstatus, ska betraktas som ”underårig” i den bestämmelsens mening.”⁴⁴

Ett annat mål där EU-domstolen har funnit att den avgörande tidpunkten för bedömning av ett barns ålder är vid tidpunkten för inlämnandet av ansökan om inresa och vistelse är i de förenade målen C-133/19, C-136/19 och C-137/19.⁴⁵ I målet hade B.M.M, som beviljats flyktingstatus i Belgien, ansökt om familjeåterförening för sina underåriga barn. Samtliga ansökningar avslogs av den belgiska myndigheten med hänvisning till att barnen hade lämnat oriktiga uppgifter om

⁴¹ Ibid. p. 55.

⁴² Ibid. p. 60-61.

⁴³ Ibid. p. 57-58.

⁴⁴ Ibid. sista stycket.

⁴⁵ Se de förenade målen C-133/19, C-136/19 och C-137/19, ECLI:EU:C:2020:577.

sin ålder. B.M.M. överklagade besluten och gjorde gällande att barnen alltså var underåriga, även om ett av barnen hade uppnått myndig ålder under handläggningstiden.

En av de frågor som EU-domstolen hade att ta ställning till var om ett ogift barn som ansöker om inresa och vistelse för familjeåterförening ska anses vara underårigt vid tidpunkten för ansökans inlämnande eller vid tidpunkten för myndighetens beslut. I domen erinrade EU-domstolen om att främjandet av familjeåterförening samt tillhandahållandet av ett särskilt skydd för underåriga barn utgör centrala syften med familjeåterföreningsdirektivet. Av direktivet framgår att ett barn inte får ha uppnått myndighetsålder för att omfattas av rätten till familjeåterförening med en förälder, men det anges inte vilken tidpunkt som ska vara avgörande för denna bedömning.

Domstolen framhöll att rätten till privat- och familjeliv är grundläggande rättigheter som ska garanteras samt att bestämmelserna i familjeåterföreningsdirektivet ska tolkas mot bakgrund av principen om barnets bästa. EU-domstolen lade därmed särskild vikt vid att hänsyn ska tas till barnets bästa och vid strävan att främja familjelivet. Domstolen fann att det inte skulle vara förenligt med barnets bästa eller barnets rätt till familjeliv att låta tidpunkten för myndighetens beslut vara avgörande i ärenden om familjeåterförening. Domstolen konstaterade även att ett barns rätt till familjeåterförening inte kan göras beroende av myndigheters eller domstolars handläggningstider.

Frågan besvarades således med att den avgörande tidpunkten för fastställandet av om ett ogift barn är underårigt är den tidpunkt då ansökan om inresa och vistelse ges in till den behöriga myndigheten.⁴⁶

2.2.3 Förblir frågan obesvarad?

Efter EU-domstolens avgörande kom Migrationsöverdomstolen i MIG 2022:11 att delvis frånga den tidigare huvudregeln i MIG 2007:5, som länge styrte vilken tidpunkt som omständigheterna i ett ärende ska vara uppfyllda. I MIG 2022:11 hänvisar Migrationsöverdomstolen till EU-domstolens dom C-550/16 och de förenade målen C-133/19, C-136/19 och C-137/19. Migrationsöverdomstolen slår fast att när det gäller ansökningar om familjeåterförening när anknytningspersonen har flyktingstatus, ska frågan om barnet är

⁴⁶ Ibid. p. 24.47.

underårigt i vissa fall avgöras utifrån tidpunkten då ansökan lämnas in till myndigheten, inte tidpunkten då beslut fattas.

När familjeåterföreningsdirektivet införlivades i svensk rätt valde emellertid lagstiftaren att utvidga tillämpningsområdet för anknytningsbestämmelserna i 5 kap. UtL till att även omfatta familjer som redan vistas i Sverige och som således redan kan anses (åter)förenade.⁴⁷ Den svenska regleringen fångar därför situationer som inte direkt har någon koppling till familjeåterföreningsdirektivet. I Migrationsöverdomstolens dom framförs inte vilken påverkan EU-domstolens dom kan komma att få vid andra situationer såsom vid en förlängningsansökan men domstolen framför att MIG 2007:5 alljämt är fortsatt gällande.

Migrationsverket har därtill i ett rättsligt ställningstagande framfört att de vid bedömning av när omständigheter ska vara uppfyllda anser att EU-domstolens praxis inte tar sikte på situationer där familjen redan bott tillsammans i Sverige med stöd av nationella regler, exempelvis familjemedlemmar till en arbetstagare enligt 4 kap. 4 § utlänningsförordningen.⁴⁸ I sådana fall föreligger ingen risk att barnet går miste om rätten att återförenas med sin familj, eftersom familjelivet redan faktiskt utövas i Sverige.

En avgörande skillnad mellan ärenden där en familj redan är förenad med situationer där familjen är splittrad och ansöker om att få återförenas är att familjeåterföreningsdirektivets syfte är att verka för att familjer kan återförenas. Det är i dessa situationer som risken uppstår att administrativa förseningar får till följd att barnet berövas möjligheten till familjeåterförening. Det är mot denna bakgrund EU-domstolens praxis kan förstås, nämligen som ett försök att motverka att sådana dröjsmål får avgörande betydelse genom att fastställa ansökningstidpunkten som den relevanta bedömningstidpunkten. Det ansågs även vara förenligt med barnets bästa och barnets rätt att få ha en personlig relation till sin förälder. När det däremot handlar om en familj som redan bor tillsammans i Sverige och där familjelivet faktiskt utövas blir direktivets ändamål, att främja familjeåterförening, inte av samma relevans. Frågan om vilken tidpunkt som barnets ålder ska bedömas utifrån kan då helt anses falla inom ramen för nationell rätt, och huvudregeln i MIG 2007:5 blir åter styrande.

⁴⁷ Tidpunkt för bedömning av barns ålder i ärenden om uppehållstillstånd på grund av familjeanknytning, Migrationsverket, RS/001/2022, s. 15 f.

⁴⁸ Ibid.

I EU-domstolens praxis framförs dock argument som att administrativa åtgärder, som ett barn dessutom inte kan påverka, inte ska påverka ett barns rätt till familjeåterförening som därmed leda till att fall behandlas olika. Dessa argument blir relevanta vid bedömningen av vilken tidpunkt som ska anses avgörande för att fastställa ett barns ålder i samband med en ansökan om PUT, när barnet hunnit fylla 18 år under handläggningstiden. EU-domstolens avgörande betonade dock ett centralt syfte, just att barn inte ska förlora möjligheten att återförenas med sina föräldrar enbart på grund av administrativa processer eller myndighetsdröjsmål. En sådan ordning skulle direkt motverka familjeåterföreningsdirektivets ändamål.

Det föreligger således skillnader som enligt Migrationsverket har ansetts vara avgörande för vilken tidpunkt ett barn ska anses vara underårigt för att kunna beviljas PUT på anknytning som barn i Sverige. Migrationsverkets tillämpning innebär att barn som ansöker om PUT som anhöriga till en tidigare arbetskraftsinvandrare prövas utifrån omständigheterna vid prövningstillfället. Vidare framför Migrationsöverdomstolen i MIG 2022:11 att huvudregeln i MIG 2007:5 fortfarande är avgörande men att det i fall av familjeåterförening i stället ska anses vara tidpunkten för ansökan som blir avgörande, när anknytningspersonen beviljats flyktingstatus. Bedömningen av barn till arbetskraftsinvandrarens ålder sker därför även fortsättningsvis vid prövningstillfället och inte vid tidpunkten för ansökans ingivande.

2.3. Sammanfattande kommentar

Genom UtlL reglering framträder en tydlig rättslig skillnad mellan barns och unga vuxnas möjligheter att beviljas uppehållstillstånd på grund av anknytning till en förälder. Minderåriga omfattas av den starkare anknytningsbestämmelsen i 5 kap. 3 § första stycket 2 a UtlL, som bygger på familjeåterföreningsdirektivet. Sverige har dessutom valt att utvidga bestämmelsens tillämpningsområde och bestämmelsen kan bli tillämplig när barn som redan befinner sig i Sverige tillsammans med sina föräldrar ansöker om PUT.

När ett barn fyller 18 år och därmed inte längre betraktas som barn enligt UtlL förändras den rättsliga grunden för uppehållstillstånd. Den unga vuxna anses då inte längre tillhöra kärnfamiljen och prövningen sker i stället enligt den fakultativa bestämmelsen i 5 kap. 3 a § första stycket 2 UtlL. Denna bestämmelse ställer betydligt högre krav, bland annat att ett särskilt beroendeförhållande mellan den unga vuxna och föräldern måste kunna påvisas.

Migrationsöverdomstolens praxis visar att bedömningen är mycket restriktiv, att normala familjeband eller ekonomiskt och känslomässigt beroende inte kan anses tillräckligt.

Kapitlet visar vidare att regelverket om anhöriginvandring bygger på en uppdelning mellan en rätt och en möjlighet att beviljas uppehållstillstånd. Rätten är förbehållen kärnfamiljen bestående av makar, sambor och ogifta minderåriga barn. De som i stället betraktas som nära anhöriga, exempelvis barn som fyllt 18 år, har endast en möjlighet att beviljas tillstånd. Detta innebär att ett minderårigt barn befinner sig i en betydligt mer förmånlig rättslig position än ett barn som under handläggningen hunnit fylla 18 år.

Avseende vilken tidpunkt som är avgörande för att bedöma ett barns ålder framgår av kapitlets andra del att huvudregeln i svensk rätt fortfarande är att omständigheterna vid beslutstillfället avgör om en person ska anses vara ett barn och därmed kan omfattas av 5 kap 3 § första stycket 2 UtlL. Detta innebär att ett barn som ansökt om uppehållstillstånd före sin 18-årsdag, men som hinner fylla 18 år innan Migrationsverket fattar beslut, i stället kommer bedömas som vuxen. Följden blir att den unga vuxna förlorar möjligheten att beviljas PUT som barn på anknytning till sin förälder, trots att samtliga krav var uppfyllda vid ansökningstillfället.

Samtidigt visar MIG 2022:11 med hänvisning till EU-domstolens mål att ansökningstidpunkten i vissa fall ska vara avgörande vid bedömning av ett barns ålder. När barn ansöker om att få återförenas med sin förälder som beviljats flyktingstatus i Sverige ska tidpunkten för ansökan vara avgörande. Tolkningen har sin grund i att säkerställa familjeåterföreningsdirektivets ändamålsenliga verkan och att barnets rättigheter inte påverkas negativt av administrativa dröjsmål. Barnets bästa och barnets rätt att få utöva en personlig relation med sin förälder kan anses ha vägt tungt vid bedömningen och det ansågs därmed inte förenligt med varken familjeåterföreningsdirektivet syfte eller principen om barnets bästa att tidpunkten för beslutet skulle vara den avgörande tidpunkten för bedömning av ett barns ålder. Vikt lades vid att familjeåterföreningsdirektivets ändamål om att familjer ska ges chans att återförenas inte ska gås förlorad. Vid andra situationer när familjen redan anses vara återförenad faller tidpunkten för bedömning av omständigheter helt inom ramen för nationell rätt, och huvudregeln i MIG 2007:5 blir åter styrande.

3. Hur förhåller sig Migrationsverkets förfarande till principen om barnets bästa?

“In all actions concerning children, whether undertaken by public or private social welfare institutions, courts of law, administrative authorities or legislative bodies, the best interests of the child shall be a primary consideration.”⁴⁹

Syftet med kapitlet är att redogöra för om Migrationsverkets förfarande kan anses förenlig med principen om barnets bästa.

Kapitlet inleds med den återkommande kritik som JO riktat mot Migrationsverkets handläggningstider. JO har vid flera tillfällen påtalat brister i form av långsam och passiv handläggning, vilket belyser centrala problemområden inom myndighetens ärendehantering och som därmed är en orsak till att barn hinner bli vuxna under Migrationsverkets handläggning. Denna kritik utgör en viktig bakgrund för att förstå de strukturella utmaningar som präglar handläggningen av migrationsärenden.

Mot denna bakgrund behandlas därefter de grundläggande regler som styr Migrationsverkets handläggning enligt FL. I anslutning till detta redogör kapitlet även för de ledtider som följer av utlänningsförordningen för olika typer av ärenden, såsom ansökningar om uppehållstillstånd på grund av anknytning och om arbetstillstånd.

En central del av kapitlet ägnas åt principen om barnets bästa och om Migrationsverkets förfarande kan anses vara förenligt med barnets bästa. Kapitlet kommer därför att delvis beröra vad som framgått av kapitel 2.

⁴⁹ Artikel 3 barnkonventionen.

3.1. Grundläggande regler för handläggning

”Migrationsverkets handläggningstider är fortsatt oacceptabelt långa”.⁵⁰ Så löd ett pressmeddelande från JO efter en granskning av Migrationsverkets handläggningstider. Granskningen omfattade ärendeslagen medborgarskap, anknytning och asyl som visar att Migrationsverket fortsatt har stora problem med handläggningstiderna. I de flesta ärendena påvisades passivitet under handläggningen och i samtliga ärenden bedömdes handläggningen ha skett långsamt.⁵¹ Även arbetstillstånd och studier har kritiserats för att ha oacceptabelt långa handläggningstider som går över de ledtider som Migrationsverket ska följa enligt utlänningsförordningen.⁵²

Myndigheterna, däribland Migrationsverket, har enligt FL skyldighet att handlägga ett ärende snabbt, enkelt och kostnadseffektivt utan att rättssäkerheten eftersätts.⁵³ Skyndsamhetskravet och rättssäkerhetskravet har därtill ansetts utgöra en målsättning för myndigheternas handläggning.⁵⁴ Skyndsamhetskravet är grundläggande för att enskilda ska få sina rättigheter och intressen beaktade i rätt tid. För att kravet på myndighetens snabbhet under handläggningen ska anses uppfyllt ska ett ärende inte belastas med onödig utredning eller skriftväxling. Därmed ligger det också i sakens natur att passivitet utan godtagbar anledning under handläggningen inte uppfyller kravet på skyndsamhet enligt FL:s regler. Myndigheterna behöver därmed planera och driva ärendet framåt för att beslut ska kunna fattas så snart som möjligt i ärendet.⁵⁵

I förarbeten till den nya FL angavs att handläggningstiderna hos olika myndigheter kan variera beroende på ärendeslagets komplexitet och art och kan röra sig från någon minut till flera år. Det var därmed inte motiverat eller möjligt att ange någon genomsnittlig tid.⁵⁶ Vid de tillfällen då ett avgörande fördröjs på grund av myndighetens passivitet i ärendet eller när det inte vidtas åtgärder för att slutföra handläggningen och fatta beslut kan kritik riktas mot handläggningstiderna.⁵⁷ För att ett ärende inte ska bli liggandes under längre perioder och följas

⁵⁰ *Efter ny granskning – Migrationsverkets handläggningstider är fortsatt oacceptabelt långa*, JO, pressmeddelande, 19 december 2024, <https://www.jo.se/pressmeddelande/efter-ny-granskning-migrationsverkets-handlaggningstider-ar-fortsatt-oacceptabelt-langa/> (Hämtad 2025-11-22).

⁵¹ JO, beslut den 13 december 2022, dnr 578-2022.

⁵² JO, beslut den 19 december 2024, dnr 8819-2023.

⁵³ 9 § Förvaltningslag (2017:900)

⁵⁴ Se Prop. 1985/86:80, *om ny förvaltningslag*, s. 62.

⁵⁵ Förvaltningslag – En kommentar, Nordstedt Juridik, 15 december 2025, kommentar till 9 § första stycket.

⁵⁶ Prop. 2016/17:180, *En modern och rättssäker förvaltning – ny förvaltningslag*, s. 106.

⁵⁷ *Ibid.* s. 107.

av passiv eller långsam handläggning framfördes att det krävs en väl utformad förfarandereglering, välutbildade myndighetsföreträdare och tillräckligt med ekonomiska resurser.⁵⁸

Det angavs vidare i förarbetena till FL att flertalet myndigheter anmälts till JO och kritiserats för långa handläggningstider. Där angavs att en av de största anledningarna till dröjsmålen var just stor arbetsbörda, bristande resurser, personalomsättning och rekryteringsproblem.⁵⁹ Långa handläggningstider kan dock i vissa fall vara motiverat med hänsyn till stor arbetsbörda och prioriteringar men att ett handlägningsförfarande leds av passivitet ansågs däremot aldrig vara motiverat.⁶⁰

Någon generell reglering om handläggningstider av ett ärende om uppehållstillstånd hos Migrationsverket finns inte i UtlL. Inte heller finns det någon reglering i UtlL som uttryckligen säger att barns ärenden ska behandlas mer skyndsamt än en vuxens ärende. I utlänningsförordningen finns däremot ledtider för handläggning av specifika ärenden. I ärenden om uppehållstillstånd på anknytning enligt 5 kap. 3 och 3 a §§ UtlL ska ett ärende avgöras senast inom 9 månader från det att ansökan om uppehållstillstånd lämnas in om inga särskilda skäl föreligger.⁶¹ Ansökan om uppehålls- och arbetstillstånd ska avgöras inom fyra månader från att ansökan lämnades in om inte särskilda skäl föreligger eller att ansökan behöver kompletteras.⁶² Skälet till att ledtiderna för både arbetstillstånd och anknytning är av betydelse är till följd av att familjemedlemmar ofta ansöker om PUT samtidigt som föräldern/referenten gör det. Handläggningen kan därför förhålla sig till tidsfristerna för antingen arbetstillstånd eller anknytning.

Ledtiderna i Utlänningsförordningen ger därmed en viss riktlinje i hur snabbt ett ärende bör avgöras hos Migrationsverket men gör ingen skillnad i om utläningen är ett barn eller en vuxen. Ledtiderna blir dock ett förhållningssätt till kravet på skyndsamhet och att Migrationsverket, om det inte finns skäl till det, inte levt upp till skyndsamhetskravet i FL om de passerar ledtiderna. Speciellt anses de inte ha levt upp till skyndsamhetskravet om ärendena följs av passivitet.

⁵⁸ Ibid. s. 107.

⁵⁹ Ibid. s. 107.

⁶⁰ Ibid. s. 108.

⁶¹ 4 kap. 21 a § Utlänningsförordning (2006:97) (UtlF)

⁶² 4 kap. 21 b § UtlF

3.2. Hänsyn till barnets bästa enligt utlänningslagen

3.2.1. 1 kap. 10 § UtL – Barnets bästa

Sedan barnkonventionens tillkomst ska hänsyn till barnets bästa beaktas vid *alla* åtgärder som rör barn.⁶³ 1997 infördes den så kallade portalparagrafen i 1 kap. 10 § UtL⁶⁴ med bakgrund i barnkonventionens artikel 3.1, vilken även kallas principen om barnets bästa. Portalparagrafen rör barn och framför att hänsyn särskilt ska tas till barnets hälsa, utveckling och barnets bästa i övrigt. Migrationsverket har i ett rättsligt ställningstagande uttalat att portalparagrafen används i stället för att hänvisa direkt till artikel 3 i barnkonventionen. Enbart i de fall att speciallagstiftning är tillämplig ska hänvisning direkt till barnkonventionen ske.⁶⁵ Portalparagrafen bygger på artikel 3.1 barnkonventionen och Migrationsöverdomstolen har i MIG 2018:20 kopplat samman de två bestämmelserna. Mot denna bakgrund ska 1 kap. 10 § UtL förstås och tillämpas i ljuset av artikel 3.1 barnkonventionen.

För att därmed förstå vad barnets bästa enligt 1 kap. 10 § UtL innebär behöver bestämmelsen tolkas utifrån barnkonventionens artikel 3.1. Därmed blir förarbetet till den svenska UtL inte är den enda källan av betydelse för att förstå innebörden av principen om barnets bästa enligt UtL.

I propositionen till 1 kap. 10 § UtL angavs att principen om barnets bästa ska tillämpas inom samtliga områden och därmed utgöra ett av flera relevanta intressen som ska beaktas vid prövningen. Samtidigt framhölls att en bedömning av barnets bästa inte kan ges en så långtgående innebörd att den i sig utgör ett självständigt kriterium för att beviljas uppehållstillstånd. Vad som utgör det bästa för ett barn är ofta inte entydigt, varför en avvägning måste göras mellan olika alternativ som kan ha såväl positiva som negativa konsekvenser för barnet.⁶⁶ I propositionen läggs vidare vikt vid att barn ska ges möjlighet att återförenas med sina föräldrar som är bosatta i Sverige enligt anknytningsreglerna, vilket ansågs vara förenligt med artikel 8 EKMR samt artiklarna 7, 9 och 10 i barnkonventionen, vilka samtliga betonar familjens betydelse för barn. Därutöver framhålls att barn anses vara särskilt utsatta och ha

⁶³ Artikel 3.1 barnkonventionen.

⁶⁴ Bestämmelsen infördes i 1989 års UtL.

⁶⁵ *Prövning av barnets bästa*, Migrationsverket, Rättsligt ställningstagande, RS/009/2020, s. 7.

⁶⁶ Prop. 1996/97:25, *Svensk migrationspolitik i globalt perspektiv*, s. 227 och 244-250.

andra behov än vuxna, varför särbehandling i förhållande till vuxna kan anses motiverad.⁶⁷ Tre grundläggande behov som anses gälla samtliga barn identifieras i propositionen. Det första behovet avser ett stabilt och varaktigt förhållande till båda sina föräldrar. Det andra behovet avser omvårdnad och skydd för att möjliggöra barnets överlevnad och utveckling. Slutligen framhålls behovet av respekt för barnets integritet, vilket är en förutsättning för att barn successivt ska kunna ta större ansvar i takt med att barnen blir äldre.⁶⁸

3.2.2. Barnkonventionens artikel 3

Barnkonventionen blev svensk lag den 1 januari 2020. Även om införandet av barnkonventionen som svensk lagstiftning inte innebar någon förändring av myndigheternas redan befintliga skyldighet att beakta barnets bästa, visade den tidigare barnrättighetsutredningen att konventionens principer inte hade fått tillräckligt genomslag i praktiken. Detta var en central anledning till att barnkonventionen inkorporerades i svensk lagstiftning.⁶⁹

Artikel 1 i barnkonventionen fastställer vem som omfattas av konventionen genom att definiera ett barn som varje människa under 18 år, såvida inte barnet enligt nationell lag blir myndig tidigare. Konventionen överlåter därmed till varje enskild stat att fastställa vid vilken ålder en individ övergår från barn till vuxen och tidpunkten då barnet inte längre omfattas av barnkonventionens särskilda skydd. I Sverige avser myndighetsåldern 18 år.⁷⁰ I Sverige gäller konventionens rättigheter och principen om barnets bästa för alla barn fram tills dagen de fyllt 18 år.

Enligt artikel 3.1 i barnkonvention ska det:

”Vid *alla åtgärder som rör barn*, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ, ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa.”

⁶⁷ Ibid. s. 245.

⁶⁸ Ibid. s. 245.

⁶⁹ Prop. 2017/18:186, s. 68.

⁷⁰ Se 9 kap. 1 § Föräldrabalk (1949:381) och 1 kap. 2 § UtLL.

Enligt artikelns ordalydelse gäller principen om barnets bästa vid *alla åtgärder som rör barn*. Begreppet ”alla” åsyftar inte enbart till sådant som direkt grundar sig på konventionens egna bestämmelser. Även åtgärder som direkt saknar koppling till en specifik artikel omfattas därför av kravet på att barnets bästa ska ges en framträdande roll.⁷¹ Bakgrunden till detta är att det eftersträvades en bred formulering med ett brett skydd.⁷² Vad begreppet ”åtgärd” innefattar definieras inte i artikel 3 men Barnrättskommittén har uttalat att begreppet åtgärd inte enbart innefattar ett beslut som rör barn. Även tjänster, andra handlingar och förfaranden ingår i begreppet åtgärd.⁷³ Ett handläggningsförfarande är därmed en åtgärd som omfattas av artikeln.

Det är emellertid inte heller enbart ärenden som direkt avser barnet som omfattas av artikel 3 och när barnets bästa måste beaktas. Även föräldrarnas ärenden omfattas, eftersom beslut som formellt sett rör föräldrarna i praktiken får en direkt och betydande påverkan på barnet och på barnets eget ärende.⁷⁴

3.2.2.1. Innebörden av barnets bästa

Barnkonventionen och dess rättigheter bildar tillsammans en miniminivå som måste tillgodoses av konventionsstaterna.⁷⁵ Principen om barnets bästa är vedertagen och några tvivel råder inte om att principen ska beaktas. Det saknas däremot en närmare definition om principens innebörd.⁷⁶ För att på bästa sätt kunna bedöma barnets bästa utifrån barnets individuella och specifika situation har innebörden av principen lämnats öppen.⁷⁷ Därmed har det inte varit önskvärt eller möjligt att fastställa vad barnets bästa innebär utan en bedömning måste i stället ske utifrån barnets specifika situation.⁷⁸ Vid en tolkning av barnkonventionens övriga artiklar ges vägledning i hur principen och innebörden av barnets bästa ska förstås, eftersom begreppet måste ses i ljuset av konventionen som helhet.⁷⁹

⁷¹ SOU 2020:63, *Barnkonventionen och svensk rätt*, s. 187.

⁷² *Ibid.* s. 187.

⁷³ FN:s barnrättskommittés allmänna kommentar CRC/C/GC/14 av den 29 maj 2013 om barnets rätt att i första hand få beaktat vad som bedöms vara barnets bästa, p. 17 och 18.

⁷⁴ Dane, L, *Europadomstolen och barnets bästa*, Förvaltningsrättslig tidskrift, 2/2015, s. 188.

⁷⁵ Dane, *Den reglerade invandringen och barnets bästa: barns rätt till familjeliv och privatliv enligt barnkonventionen, Europakonventionen, EU-rätten och svensk utlänningslagstiftning*, doktorsavhandling, Juridiska institutionen, Diss. Stockholm: Stockholms universitet, 2019, s. 163.

⁷⁶ Dane, *Europadomstolen och barnets bästa*, 2/2015, s. 193.

⁷⁷ Dane, *Den reglerade invandringen och barnets bästa*, 2019, s. 184.

⁷⁸ *Ibid.* s. 197.

⁷⁹ Dane, *Europadomstolen och barnets bästa*, 2/2015, s. 184.

Artikeln syftar till att säkerställa att barn faktiskt och fullt ut åtnjuter de rättigheter som konventionen ställer upp.⁸⁰ Begreppets dynamiska koncept syftar till att bidra till att bedömningen måste anpassas till barnets specifika förhållanden och sammanhang.⁸¹

Barnrättskommittén har utvecklat tre grundläggande behov som anses bör ingå vid bedömning av barnets bästa som har sin grund i barnkonventionens artiklar.⁸² Till att börja med anser Barnrättskommittén att *Barnets behov av omvårdnad och skydd* är ett av de mest elementära livsbehoven ett barn behöver för att utvecklas och överleva. Det framförs att barn är i behov av näringsrik kost, kläder och bostad samt omvårdnad vid sjukdom. Det andra grundläggande behovet är barnets behov av sina föräldrar, vilket innebär att barnet har ett stabilt och varaktigt förhållande till dem. Behovet framställer att föräldrar tillgodoser behovet av kärlek, känsla av att behövas och trygghet. Här spelar även barnets ålder in och ju yngre barnet är desto mer psykiskt stöd är barnet beroende av från sina föräldrar. Barn i tonåren är också i stort behov av sina föräldrar men behoven kan då se annorlunda ut. Det sista grundläggande behovet som bör ingå i en bedömning av barnets bästa är att *Barn behöver respekt för sin integritet* då barn är i behov att få ta ansvar, känna sig behövda och få en möjlighet att påverka sin situation i takt med att barnet blir äldre och därmed kan ta mer eget ansvar.⁸³

I barnkonventionen kan även utläsas att barn som befinner sig i en migrationsprocess är en grupp med särskilda behov som måste beaktas. Flyktingbarn erhåller genom artikel 22 i barnkonventionen rätt till skydd och hjälp att spåra och hitta sina föräldrar eller andra familjemedlemmar samt barn rätt att enligt artikel 10 få återförenas med sin familj om familjen är splittrad.

Barnets bästa har därtill ansetts ha flera funktioner, dels en materiell rättighet, dels ett tillvägagångssätt i beslutsprocessen, och dels en grundläggande rättslig tolkningsprincip. För det första utgör principen ett tillvägagångssätt i beslutsprocessen, vilket innebär att beslutsfattare ska analysera vilka konsekvenser ett beslut kan få för barnet, både positiva och negativa. För det andra utgör barnets bästa en materiell rättighet, genom vilken barn har rätt att få sitt bästa utrett och beaktat, särskilt när barnets intressen ställs mot andra intressen. Slutligen

⁸⁰ CRC/C/GC/14 p. 1 och 4.

⁸¹ SOU 2020:63, s. 184.

⁸² CRC/C/GC/14 p. 52-79.

⁸³ SOU 1997:116, *Barnets Bästa i främsta rummet. FN:s konvention om barnets rättigheter i Sverige*, s. 135 f.

fungerar barnets bästa som en grundläggande rättslig tolkningsprincip, vilket innebär att andra rättsregler ska tolkas genom ett barnrättsligt raster, där den tolkning som bäst tillgodoser barnets intressen ska väljas.⁸⁴

3.2.3. Barnets bästa i relation till Migrationsverkets förfarande

Migrationsverkets förfarande behöver analyseras utifrån två perspektiv, dels hur en passiv och långsam handläggning förhåller sig till principen om barnets bästa, dels hur en bedömning av barnets ålder vid tidpunkt för beslutet enligt MIG 2007:5 förhåller sig till barnets bästa.

3.2.3.1. Barnets bästa i relation till en passiv och långsam handläggning

För att principen om barnets bästa ska få ett reellt genomslag och säkerställa att barn faktiskt och fullt ut tillgodoses de rättigheter som barnkonventionen uppställer, krävs att prövningen inte begränsas till det slutliga avgörandet.⁸⁵ Myndigheten är skyldiga att beakta barnets bästa under handläggningsprocessen. I detta ligger ett ansvar i att uppmärksamma de konsekvenser som utdragna eller passiva handläggningstider kan få, särskilt i situationer där barnet riskerar att uppnå myndighetsålder innan beslut fattas.⁸⁶

Problematiken kan illustreras genom följande hypotetiska exempel:

A är 16 år när hans familj lämnar in en ansökan om PUT efter fyra års laglig vistelse i Sverige. A har under hela vistelsetiden levt i Sverige som familjemedlem till sin far, som haft arbetstillstånd. Ansökan ges in i god tid, långt innan några åldersrelaterade gränser riskerar att få betydelse. Trots detta dröjer handläggningen. Månader passerar utan att ärendet drivs framåt, och familjens kontakter med Migrationsverket leder inte till någon faktisk åtgärd. När det endast återstår en vecka till A:s artonårsdag närmar sig en rättslig brytpunkt. Det som vid ansökningstillfället framstod som en självklar rätt, att som barn beviljas uppehållstillstånd på anknytning till sin far, riskerar nu att gå förlorad. När A fyller 18 år förändras rättsläget. A betraktas inte längre som barn i UtL mening, utan som ”annan anhörig”, vilket innebär att ansökan prövas utifrån avsevärt mer restriktiva förutsättningar.

⁸⁴ Dane, *Den reglerade invandringen och barnets bästa*, 2019, s 189.

⁸⁵ Jfr SOU 2020:63, s. 187.

⁸⁶ Ibid. s. 187.

Det kan emellertid inte hävdas att det förhållandet att ett barn till följd av långa handläggningstider hinner fylla 18 år i sig innebär ett åsidosättande av barnets bästa. Att uppnå myndighetsåldern är en förutsebar och ofrånkomlig del av livets utveckling och kan inte betraktas som en negativ konsekvens av myndighetens handläggning. Myndighetens skyldighet att beakta barnets bästa minskar dock inte i takt med att barnets blir äldre men behoven ser annorlunda ut beroende på barnets ålder.⁸⁷

Migrationsverket är enligt 9 § FL skyldigt att handlägga ärenden snabbt och effektivt, utan att rättssäkerheten eftersätts. Skyndsamhetskravet gäller generellt för all myndighetsutövning, men får särskild betydelse i ärenden som rör barn. Tidsaspekten är i barns fall av central betydelse, eftersom barnets rättigheter är knutna till barnets ålder och därmed kan gå förlorade till följd av utdragen handläggning.

I detta sammanhang kan principen om barnets bästa förstås utifrån en materiell betydelse. Barnet har rätt att få sitt bästa utrett och beaktat under hela handläggningsprocessen, inte enbart vid det slutliga beslutet. Myndigheten är därmed skyldig att beakta och utreda vilka konsekvenser handläggningstidens längd kan få för barnet, särskilt när barnets rättsliga ställning riskerar att förändras under handläggningen.

När det föreligger en risk för att ett barn hinner uppnå myndighetsålder innan beslut fattas och handläggningen samtidigt präglas av passivitet eller långsamhet, riskerar ett sådant förfarande att vara oförenligt med barnets bästa. Passivitet innebär i dessa fall att barnets bästa inte har utretts eller beaktas i tillräcklig utsträckning. En reell och meningsfull prövning av barnets bästa förutsätter därför att myndigheten vidtar aktiva åtgärder för att klarlägga barnets situation, intressen och de konsekvenser som handläggningens längd kan få för barnet.

Det kan samtidigt konstateras att det inte är den långa handläggningstiden i sig, eller det faktum att ett barn hinner fylla 18 år under handläggningen, som är oförenligt med principen om barnets bästa. Det avgörande är i stället om myndighetens passivitet medfört att barnet i praktiken berövats rättigheter som annars skulle ha tillkommit barnet. När ett ärende rör ett barn vars rättsliga ställning är särskilt tidskänslig måste kravet på skyndsamt handläggning därför tillmätas särskild betydelse.

⁸⁷ Jfr SOU 1997:116, s. 135 f.

Att underlåta att driva ärendet framåt, trots att konsekvenserna av dröjsmål är förutsebara, innebär att barnets bästa inte ges det företräde som följer av 1 kap. 10 § UtIL.⁸⁸ Samtidigt kan barnets bästa inte ges en sådan innebörd att det ensamt är avgörande för utgången av ärendet. I förarbetena till FL har framhållits att en fördröjd handläggning kan vara motiverad när det finns behov av en omfattande och nödvändig utredning.⁸⁹ Vid den samlade bedömningen ska kravet på skyndsam handläggning, i relation till principen om barnets bästa, visserligen tillmätas särskild tyngd. Detta innebär dock inte att barnets bästa alltid ska ges företräde framför andra intressen. Rättssäkerheten utgör ett sådant intresse som vid en samlad bedömning ska ges företräde framför barnets intresse av en skyndsam handläggning.

Denna slutsats kan dras mot bakgrund av Migrationsöverdomstolens uttalande i MIG 2020:24, där domstolen klargör att principen om barnets bästa inte i sig ger en självständig rätt till uppehållstillstånd. Innebörden av uttalandet visar att om en utredning krävs för att fastställa huruvida ett barn ska beviljas uppehållstillstånd, kan kravet på skyndsam handläggning inte tolkas på ett sätt som leder till rättsosäkra beslut. Det krävs därmed en individuell prövning av barnets intressen, handlägningsförfarandets utformning och en avvägning mot övriga relevanta intressen för att avgöra om en långsam handläggning strider mot principen om barnets bästa.

3.2.3.2. Barnets bästa i relation till tidpunkten för bedömning av barnets ålder

Som redogjorts för i kapitel 2.2 kommer barn som under handläggningstiden hunnit fylla 18 att bedömas utifrån omständigheterna vid prövningstillfället. Prövningen kommer ske oaktat om barnets handlägningsförfarande präglats av passivitet. Samtidigt ska barnets bästa användas som en tolkningsprincip när det finns utrymmer för tolkning av en bestämmelse, exempelvis vid tolkning av vilken tidpunkt som är avgörande för att bedöma ett barns ålder.⁹⁰

EU-domstolen har i flera avgöranden behandlat situationer där administrativa handläggningstider fått avgörande betydelse för barns rättigheter i ärenden om familjeåterförening.⁹¹ I målen tillämpades familjeåterföreningsdirektivets bestämmelser med

⁸⁸ Se MIG 2020:24 som framför att barnets bästa ska ges företräde och särskild tyngd i den samlade bedömningen.

⁸⁹ Jfr Prop. 2016/17:180 s. 108.

⁹⁰ Dane, *Den reglerade invandringen och barnets bästa*, 2019, s 189.

⁹¹ C-550/16 samt de förenade målen C-133/19, C-136/19 och C-137/19.

särskilt beaktande av barnets bästa, trots att den berörda personen hade fyllt 18 år vid tidpunkten för prövningen. Domstolen konstaterade att det skulle strida mot såväl principen om barnets bästa, barnets rätt till familjeliv och direktivets syfte att främja familjeåterförening om tidpunkten för myndighetens beslut tilläts vara avgörande. En sådan ordning skulle göra barns rättigheter beroende av administrativa faktorer utanför deras kontroll. Avgörande var också att anknytningspersonen haft flyktingstatus och ett familjeliv i hemlandet därmed inte var möjligt. Även om målen inte direkt behandlar den situation som barn till arbetskraftsinvandrare befinner sig i kan man dra slutsatsen att barnets bästa som tolkningsprincip innebär att bestämmelser kan tolkas så att de kan bli tillämpliga även när ett barn blivit vuxen under ett handlägningsförfarande.⁹²

I migrationsrättsliga sammanhang framhålls särskilt att flyktingbarn och barn som är åtskilda från sina föräldrar utgör en grupp med ett förstärkt skyddsbehov, vilket kommer till uttryck i artiklarna 22 och 10 i barnkonventionen. Principen om barnets bästa, tolkad i ljuset av konventionens övriga bestämmelser, ger därmed uttryck för att barns rätt till familjeåterförening och till en personlig och stabil relation med sina föräldrar utgör ett centralt intresse vid bedömning av barnets bästa. Detta betonades även i förarbeten till 1 kap. 10 § UtlL.⁹³ Det är mot denna bakgrund logiskt varför EU-domstolen fastställt ansökningstidpunkten som den avgörande tidpunkten för bedömning av ett barns ålder. Risker blev annars att barn skulle berövas denna rätt till följd av myndighetens handläggningstider, något som inte var förenligt med direktivets syfte eller barnkonventionens artikel 10.

Mot denna bakgrund framstår MIG 2007:5, som alltjämt tillämpas som huvudregel vid bedömningen av vid vilken tidpunkt som omständigheter ska vara uppfyllda, som ett avgörande där barnets bästa inte gavs fullt genomslag som tolkningsprincip. Domstolen utgick från förhållandena vid prövningstillfället utan att analysera om en alternativ tolkning hade varit möjlig eller mer förenlig med barnets bästa. Ett sådant exempel är att barnets ålder vid ansökningstillfället i stället skulle vara avgörande. Inte heller diskuterades vilka konsekvenser en sådan tolkning kunde få för barn i ljuset av Migrationsverkets ofta långa handläggningstider. Avsaknaden av ett sådant resonemang innebär att barnets bästa inte kom till uttryck som en självständig tolkningsprincip i bedömningen vilket inte är förenligt med principen.

⁹² Jfr MIG 2022:11 som framför att barn som fyllt 18 år under ett handlägningsförfarande ska bedömas utifrån tidpunkten för ansökan enligt 5 kap. 3 § första stycket 4 UtlL.

⁹³ SOU 1997:116, s. 135 f.

Samtidigt har en utveckling av praxis skett i Migrationsöverdomstolens dom MIG 2022:11. Tolkningen av tidpunkten för bedömning av ett barns ålder beaktades utifrån bland annat barnets bästa och där långa handläggningstider inte skulle riskera leda till att tidigare barn berövas rätten till familjeåterförening till föräldrar som beviljats flyktingstatus. Denna tolkning har inte ansetts vara tillämplig för barn till arbetskraftsinvandrare som redan är bosatta i Sverige.

Skillnaden kan belysas genom följande hypotetiska exempel:

A och B är båda 16 år vid tidpunkten för respektive ansökan. A bor i Sverige tillsammans med sin familj som anhörig till sin far, som haft uppehålls- och arbetstillstånd. Efter flera års laglig vistelse ansöker hela familjen om PUT. B:s situation är annorlunda. B:s far har beviljats flyktingstatus i Sverige, medan B själv är bosatt i Irak. För att möjliggöra familjeåterförening ansöker B om uppehållstillstånd på anknytning till sin far. Handläggningen av båda ärendena drar ut på tiden och beslut fattas först efter mer än två år, varvid både A och B hunnit fylla 18 år.

I dessa situationer aktualiseras en bedömning av barnets bästa på olika sätt. För B innebär en bedömning som vuxen vid prövningstillfället att rätten till familjeåterförening riskerar att gå förlorad, vilket strider mot ett av barnets mest grundläggande behov.⁹⁴ För A är situationen annorlunda. A har redan haft möjlighet att leva tillsammans med sina föräldrar, och A:s grundläggande behov av familjeliv har därmed redan tillgodosetts. Att A uppnått myndighetsålder innebär inte att någon rättighet enligt barnkonventionen går förlorad.

I MIG 2020:24 har Migrationsöverdomstolen därtill utförligt bedömt hur barnets bästa ska tillämpas. Migrationsöverdomstolen framför att vid bedömningen av barnets bästa ska barnets ålder och mognadsgrad ges betydelse för hur olika intressen vägs mot varandra. Bedömningen måste ta sin utgångspunkt i barnets aktuella situation, men samtidigt beakta att behov och förmågor förändras över tid. Av denna anledning ska både omedelbara och mer långsiktiga konsekvenser av ett beslut analyseras ur ett barnperspektiv. Att barnets bästa ska ges företräde innebär vidare att barnets intressen inte kan behandlas som ett av flera överväganden, utan ska

⁹⁴ Se artikel 10 barnkonventionen.

tillmätas särskild tyngd i den samlade bedömningen. Migrationsöverdomstolen framför även att barnets bästa inte är den enda avgörande faktorn för att bevilja uppehållstillstånd och att barnkonventionen inte i sig ger en rätt för ett barn att beviljas uppehållstillstånd. En intresseavvägning måste därmed göras.

Genom Migrationsöverdomstolens dom har Migrationsverket därmed en skyldighet att tydligt identifiera vilka intressen som bäst tillgodoser barnets bästa och att låta dessa väga tungt i avvägningen mot motstående intressen såsom en reglerad invandring. Vidare måste beaktas att det i ett längre tidsperspektiv är normalt att unga vuxna successivt flyttar från föräldrahemmet och etablerar ett eget självständigt liv. Denna utveckling är en naturlig del av en persons mognadsprocess och utgör ett relevant inslag vid bedömningen av vilka långsiktiga konsekvenser som en tolkning får för den enskilde. I situationer där barnet redan har haft möjlighet att leva tillsammans med sina föräldrar och där familjelivet har tillgodosetts, kräver barnets bästa inte att denna en tolkning av bestämmelsen ska innebära att denna samlevnad ska bestå även efter det att barnet uppnått myndighetsålder. Något sådant skydd för en ung vuxen föreligger inte heller varken i UtIL regler eller genom skyddet för familjeliv enligt artikel 8 EKMR.⁹⁵

Mot denna bakgrund kan det konstateras att en tolkning av UtIL 5 kap. 3 § första stycket 2 a som innebär att prövningen av en utlännings ålder sker utifrån förhållandena vid prövningstillfället inte strider mot barnets bästa. Barnets grundläggande behov av en stabil och personlig relation till sina föräldrar har redan tillgodosetts under tiden då barnet var under 18 år. En annan tolkning av vilken tidpunkt som ska vara avgörande är därmed inte av behov.

3.3. Sammanfattande kommentar

Kapitlet visar att Migrationsverkets handläggningstider i anknätningsärenden i många fall är långa och präglade av passivitet, något som ytterligare förlänger handläggningsförfarandet. Problematiken har lyfts och kritiserats upprepade gånger av JO. Problematiken är även något som lyfts i propositionen till FL som framförde att långa handläggningstider länge varit ett problem hos olika myndigheter, något som berodde på bland annat stor arbetsbörda, bristande resurser, personalomsättning och rekryteringsproblem.

⁹⁵ Se kapitel 4.

Avseende principen om barnets bästa att ska barnets intressen ges en särskilt framträdande betydelse vid alla åtgärder som rör barn. Principen utgör dels en materiell rättighet, genom vilket barnet har rätt att få sitt bästa utrett och beaktat i varje enskilt fall, dels ett tillvägagångssätt i beslutsprocessen, som kräver att beslutsfattaren analyserar vilka konsekvenser ett beslut kan få för barnet. Därutöver fungerar barnets bästa som en rättslig tolkningsprincip, vilket innebär att lagstiftning och andra rättsregler ska tolkas på det sätt som bäst tillgodoser barnets intressen när tolkningsutrymme finns.

Vad som utgör barnets bästa kan inte fastställas generellt utan måste bedömas utifrån barnets individuella situation, ålder och mognad. Bedömningen ska ske i ljuset av barnets grundläggande rättigheter, däribland rätten till omvårdnad och skydd, rätten till ett stabilt och varaktigt förhållande till sina föräldrar samt rätten till respekt för sin integritet och utveckling mot ökat självbestämmande.

En passiv handläggning strider mot barnets rätt att få sitt bästa utrett och beaktat. Principen om barnets bästa förutsätter ett aktivt och fortlöpande ställningstagande från myndighetens sida, inte enbart vid det slutliga avgörandet. En passiv handläggning innebär att myndigheten underlåter att bedöma vilka konsekvenser handläggningstidens längd kan få för barnet, särskilt i situationer där tidsaspekten är avgörande för barnets rättsliga ställning. Kapitlet visar att det är den passiva handläggningen som strider mot barnets bästa, snarare än det förhållandet att barnet uppnår myndighetsålder eller att handläggningen förlängs till följd av nödvändig utredning.

Samtidigt framgår att barnets bästa ska användas som en tolkningsprincip när det finns utrymme för tolkning, exempelvis vid tolkning av vilken tidpunkt som ska vara avgörande för att bedöma ett barns ålder. EU-domstolens praxis ger stöd för att barns rättigheter i vissa fall inte bör göras beroende av administrativa dröjsmål exempelvis när barn förlorar rätten att återförenas med sin familj. När ett barn redan har levt tillsammans med sina föräldrar och familjelivet därmed har tillgodosetts i Sverige, innebär en prövning som vuxen inte att någon grundläggande rättighet enligt barnkonventionen gått förlorad under tiden som den unga vuxna var barn. En annan tolkning än huvudregeln i MIG 2007:5 är därmed inte av behov.

4. Vilken rätt har unga vuxna till familjeliv och hur förhåller sig skyddet mot statens rätt att reglera invandring?

” ..the Court does not find that there are any insurmountable obstacles for the applicants to live together as a family in their country of origin.”⁹⁶

Följande kapitel syftar till att visa vilken rätt till skydd unga vuxna har för sitt familjeliv i Sverige enligt artikel 8 EKMR. En skillnad från föregående kapitel är att bedömningen görs utifrån unga vuxnas rätt till familjeliv och barnets bästa kommer därmed inte beaktas. Kapitlet behandlar dels de rättsliga kriterier som måste vara uppfyllda för att ett familjeliv i konventionens mening ska anses föreligga, dels hur denna rätt kan begränsas genom en avvägning av den enskildes intressen och statens intressen.

4.1. Europakonventionen och artikel 8

EKMR är inkorporerad i svensk rätt och kan tillämpas direkt av svenska myndigheter och domstolar.⁹⁷ Det skydd som EKMR tillförsäkrar tillfaller samtliga individer som befinner sig inom Sveriges jurisdiktion.⁹⁸ Konventionen ger individen särskilda rättigheter gentemot staten och syftar till att fastställa en gemensam europeisk minimistandard. Det betyder att skyddsnivån i huvudsak ska vara likvärdig mellan länderna och inte får understiga den nivå som konventionsstaterna förbundet sig till. Samtidigt står det varje stat fritt att erbjuda ett starkare rättighetsskydd än det som konventionen föreskriver.⁹⁹ Europadomstolen har i sin praxis varit tydlig med att rätten till respekt för familjeliv inte innebär någon generell rättighet för en konventionsstat att acceptera eller respektera migranternas val av land att utöva sitt familjeliv.¹⁰⁰

⁹⁶ *Nacic m.fl. mot Sverige*, ansökan nr 16567/10, dom av den 15 maj 2012, p. 85.

⁹⁷ Se lagen (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, (EKMR).

⁹⁸ Artikel 1 EKMR.

⁹⁹ Johansson Köves, A, *Familjens gränser eller gränser för familjen*, doktorsavhandling, Stockholms universitet, 2024, s. 93.

¹⁰⁰ Se exempelvis *Rodrigues da Silva och Hoogkamer mot Nederländerna*, ansökan nr 0435/99, dom av den 31 januari 2006, p. 39 och *Gül mot Schweiz*, ansökan nr 23218/94, dom av den 19 februari 1996, punkt 38.

En persons rätt till uppehållstillstånd i Sverige prövas i första hand enligt UtIL regler. Vid införandet av utlämningslagens regler diskuterades vilken påverkan EKMR kan få och hur EKMR måste beaktas vid beslutet. EKMR påverkar inte staters rätt att reglera invandringen och utvisa människor men ett beslut om utvisning skulle kunna strida mot EKMR:s artiklar däribland artikel 8 om skyddet till privat- och familjeliv.¹⁰¹

Artikel 8 i EKMR lyder enligt följande:

”Var och en har rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens.

Offentlig myndighet får inte ingripa i denna rättighet annat än med stöd av lag och om det i ett demokratiskt samhälle är nödvändigt med hänsyn till den nationella säkerheten, den allmänna säkerheten eller landets ekonomiska välbefinnande, till förebyggande av oordning eller brott, till skydd för hälsa eller moral eller till skydd för andra personers fri- och rättigheter.”

Artikel 8 skyddar genom att en prövning av beslutet ska göras för att bedöma om beslutet är förenligt med rätten till privat- och familjeliv. Artikeln kan således inte självständigt ligga till grund för ett uppehållstillstånd.

För att bedöma om ett beslut om utvisning strider mot EKMR artikel 8 måste först bedömas om den enskilde faktiskt har ett familjeliv i den mening som avses i artikel 8. Därefter följs bedömningen av en proportionalitetsbedömning, där man tar ställning till om ett avslag på uppehållstillstånd är rimligt med hänsyn till individens rättigheter och intressen och statens intressen. Staten har en negativ skyldighet att inte utvisa någon som har ett familjeliv som skyddas av konventionen. Men rätten till familjeliv kan även aktualisera statens positiva skyldigheter genom att exempelvis bevilja uppehållstillstånd för att ett familjeliv ska kunna utövas i Sverige.¹⁰² Rätten till skydd för familjeliv kan inskränkas och är därmed inte en absolut rättighet. I denna avvägning vägs statens behov av att kontrollera och begränsa invandringen mot den enskildes intresse av att kunna behålla sitt familjeliv i Sverige.

¹⁰¹ Prop 1996/97:2, s. 112-113.

¹⁰² Johansson Köves, A, *Familjens gränser eller gränser för familjen*, 2024, s. 104.

4.1.1. Finns ett familjeliv som skyddas av artikel 8?

För att artikeln ska bli tillämplig måste det *de facto* finnas ett existerande familjeliv. Enligt Migrationsverket är det inte ovanligt att en utlänning som vistats i Sverige på ett uppehållstillstånd har både privat- och familjeliv i Sverige som måste beaktas.¹⁰³ Det saknas däremot en enhetlig definition av begreppet familj. De som normalt sett ingår och som kan ses som en utgångspunkt är medlemmar ur kärnfamiljen, alltså make, maka, sambo och minderåriga ogifta barn.¹⁰⁴ Att ett beroendeförhållande mellan familjemedlemmarna ska föreligga har därtill beskrivits vara centralt för att definiera faktiska familjemedlemmar. Personer under 18 presumeras vara i ett beroendeförhållande. Det anses då normalt sett stå klart för barn att det finns ett familjeliv som skyddas av konventionens artikel 8.

Nationell lagstiftning har möjliggjort att andra personer utanför kärnfamiljen kan omfattas av begreppet familj. För att omfattas krävs dock att ett särskilt beroendeförhållande föreligger.¹⁰⁵ I UtL används begreppet särskilt beroendeförhållande i relation till ordet anhörig som omfattar nära anhöriga utöver medlemmar i kärnfamiljen.¹⁰⁶ I förarbeten framfördes att denna kategori av nära anhörig skulle ta sikte på bland annat hemmavarande vuxna barn över 18 år.¹⁰⁷ Europadomstolens tolkning av begreppet familj är juridiskt bindande för Sverige. Avseende vuxna barn över 18 år har Europadomstolen ansett att två villkor måste vara uppfyllda för att det vuxna barnet ska anses ha ett familjeliv som skyddas av konventionen. Det vuxna barnet får inte ha bildat en egen familj genom att skaffa barn, gifta sig eller bli sambo. Alltså ska personen ingå i samma hushållsgemenskap som sin förälder. Det ska även finnas ett särskilt beroendeförhållande mellan det vuxna barnet och föräldern.¹⁰⁸

Personer över 18 anses vara i ett beroendeförhållande enligt EKMR:s definition om den ekonomiska, sociala och emotionella banden kvarstår och det vuxna barnet fortfarande bor tillsammans med sina föräldrar.¹⁰⁹ Vuxna barn kan därmed ha ett familjeliv som skyddas av

¹⁰³ *Rätt till skydd för privat- och familjeliv enligt artikel 8 i Europakonventionen*, Migrationsverket, Rättsligt ställningstagande, RS/008/2022, s. 8.

¹⁰⁴ Johansson Köves, A, *Familjens gränser eller gränser för familjen*, 2024, s. 89.

¹⁰⁵ Se kapitel 2.1.2.2

¹⁰⁶ Se 5 kap. 3 a § första stycket 2 och 22 kap. 2 § 3 stycket UtL.

¹⁰⁷ Prop. 1996/97:25, s. 113.

¹⁰⁸ Jfr A.H Khan mot Storbritannien, ansökan nr 6222/10, dom av den 20 december 2011, Onur mot Storbritannien, ansökan nr 27319/07, dom av den 17 februari 2009, Jafari mot Sverige, ansökan nr 18568/19, dom av den 25 mars 2019 och Slivenko mot Lettland, ansökan nr 48321/99, dom av den 9 oktober 2003.

¹⁰⁹ Johansson Köves, A, *Familjens gränser eller gränser för familjen*, 2024, s. 91.

artikel 8 EKMR om de ingår i samma hushållsgemenskap och ett särskilt beroendeförhållande föreligger.¹¹⁰

5 kap. 3 a § första stycket 2 UtIL utformades med beaktande av artikel 8 EKMR och den praxis som fanns avseende skyddet för familjeliv enligt artikel 8 EKMR.¹¹¹ Bestämmelsen omfattar både rekvisiten hushållsgemenskap samt särskilt beroendeförhållande.

Vid bedömning av hushållsgemenskap har Migrationsverket framfört att Europadomstolens praxis bör ha ”begränsad eller ingen betydelse” av om kravet är uppfyllt enligt 5 kap 3 a § första stycket 2 UtIL. Bedöms den unga vuxna inte ingår i samma hushållsgemenskap anses därmed inget familjeliv som skyddas av konventionen existera. Avseende särskilt beroendeförhållande finns det däremot praxis från Europadomstolen som kan behöva beaktas vid bedömningen.¹¹² Hur beroendeförhållande har bedömts enligt nationell praxis, se avsnitt 2.1.2.2.

I MIG 2015:21 har Migrationsöverdomstolen framfört att den nationella tolkningen av begreppet ”särskilt beroendeförhållande” inte strider mot artikel 8. Att pröva omständigheterna i det enskilda fallet och kräva att ett särskilt beroendeförhållande mellan familjemedlemmarna ska finnas för att konstatera om ett familjeliv finns mellan den unga vuxna och deras föräldrar strider varken mot artikel 8 eller principen om familjens enhet. Finns det därmed inget särskilt beroendeförhållande enligt 5 kap 3 a § första stycket 2 UtIL anses det inte heller finnas ett familjeliv som skyddas av artikel 8 EKMR.

Eftersom många unga vuxna inte uppfyller de krav som anges i 5 kap. 3 a § första stycket 2 UtIL, anses ett utvisningsbeslut inte strida mot skyddet för familjelivet, då den unga vuxna inte anses ha ett familjeliv enligt konventionens skydd.

5 kap. 3 a § första stycket 2 UtIL är dock en fakultativ bestämmelse och det kan finnas tillfällen när ett beroendeförhållande kan anses föreligga men att det i stället finns andra skäl som gör att

¹¹⁰ Ibid. s. 99.

¹¹¹ Jfr Prop. 2020/21:191, s. 89 f. samt Prop. 1996/97:25, s. 113.

¹¹² *Rätt till skydd för privat- och familjeliv enligt artikel 8 i Europakonventionen*, Migrationsverket, Rättsligt ställningstagande, RS/008/2022, s 22.

den unga vuxna inte kan erhålla ett uppehållstillstånd.¹¹³ I dessa fall anses den unga vuxna ha ett familjeliv som skyddas av artikel 8 och ett beslut om utvisning måste därför vara berättigat.

4.1.2. Inskränkning av rätten till familjeliv

Som framgår av artikel 8.2 EKMR får rätten till familjeliv under vissa omständigheter inskränkas. Inskränkningen ska då vara proportionerlig och nödvändig i ett demokratiskt samhälle.¹¹⁴

Ett beslut om utvisning som kan tänkas utgöra ett ingrepp mot en individs rätt till skydd mot familjeliv behöver ställning tas till om denna konsekvens är berättigad.¹¹⁵ Den åtgärd som tas, i form av exempelvis en utvisning, måste därför vara nödvändig. För personer som redan vistas och har vistats lagligen i en konventionsstat ges det ett starkare skydd för personens familjeliv än för personer som befinner sig utomlands eller aldrig vistats i Sverige lagligen.¹¹⁶

Vid en proportionalitetsbedömning ska prövningen göras utifrån ett antal etablerade kriterier.¹¹⁷ Bedömningen omfattar bland annat hur stark anknytningen är till hemlandet respektive till det land där personen vistas, vilka möjligheter som finns för familjen att leva tillsammans i hemlandet, hur ett beslut skulle påverka familjens faktiska livssituation samt vilka intressen som aktualiseras kopplat till statens behov av att upprätthålla en reglerad invandring. Dessa omständigheter vägs sammantaget in för att avgöra om ett ingrepp i familjelivet är proportionerligt. Andra faktorer som kan beaktas vid proportionalitetsbedömningen är i vilken utsträckning ett eventuellt familjeliv upphör.¹¹⁸ Har anknytningspersonen skyddsstatus kan det innebära att ett familjeliv inte är möjligt att upprätthålla i hemlandet.

Vid proportionalitetsbedömningen görs en intresseavvägning mellan å ena sidan statens intressen av att upprätthålla en reglerad invandring som inrymmer bland annat att upprätthålla

¹¹³ Se 5 kap. 3 a § första stycket och 5 kap. 17 § UtL som uppger att det vid prövning av uppehållstillstånd särskilt ska beaktas om den sökande gjort sig skyldig till brott eller brott i förening med annan misskötsamhet.

¹¹⁴ Artikel 8.2 EKMR.

¹¹⁵ Ibid.

¹¹⁶ Se t.ex. Berrehab mot Nederländerna, ansökan nr 10730/84, dom av den 21 juni 1988 samt Nyanzi mot Storbritannien, ansökan nr 21878/06, dom av den 8 april 2008 och Jeunesse mot Nederländerna, ansökan nr 12738/10, dom av den 3 oktober 2014.

¹¹⁷ Dane, *Den reglerade invandringen och barnets bästa*, 2019, s. 300.

¹¹⁸ Jfr t.ex. Rodrigues da Silva och Hoogkamer mot Nederländerna, ansökan nr 50435/99, dom av den 31 januari 2006, p. 39.

allmän ordning och säkerhet eller att ha en välfungerande ekonomi och å andra sidan den enskildes intressen av att få utöva familjeliv i Sverige.

Intresseavvägningen framställs ofta som att en avvägning görs mellan staten och individen. Det kan delvis förklaras av hur man i Sverige traditionellt uppfattar statens ansvar för människor. Sverige har länge betraktats som en utpräglad välfärdsstat med en omfattande offentlig sektor, där ekonomiskt stöd och sociala trygghetssystem finns för att skydda personer med svagare resurser och där principen om likabehandling gäller oavsett medborgarskap eller inte. Samtidigt innebär just detta ansvar att det uppfattas som viktigt att kontrollera vem som ska ges tillträde till samhället och därmed det svenska välfärdssystemet.¹¹⁹ UtL regler syftar till att skydda Sveriges ekonomiska välstånd och upprätthålla ordning.

Vilken möjligheter en stat har att inskränka en individs rätt till familjeliv enligt konventionen har prövats i avgörandet *Nacic m.fl. mot Sverige*.¹²⁰ Familjen bestod av en mor, en far och två söner, där den ena sonen var 19 år och den andra 16 år. Den 19-årige sonen var apatisk och i behov av psykiatrisk vård i Sverige. På grund av dessa omständigheter beviljades sonen, som vid tillfället för domstolens prövning blivit 21 år, uppehållstillstånd med stöd av 5 kap. 6 § UtL, på grund av synnerligen ömmande omständigheter. Resterande familjemedlemmar skulle utvisas. Familjemedlemmarna klagade till Europadomstolen och anförde bland annat att deras rätt till familjeliv enligt artikel 8 i EKMR skulle kränkas om de utvisades till Kosovo eftersom sonen fått stanna i Sverige.

Europadomstolen framför att domstolen i sin tidigare praxis betonat att begreppet familjeliv avser det faktiska familjeliv som utlänningar lagligen etablerat i ett land, och att detta normalt sett rör kärnfamiljen. Samtidigt har domstolen tydligt uttalat att konventionen inte ger någon rätt att etablera sitt familjeliv i ett specifikt land.¹²¹ Domstolen konstaterade att familjen levte tillsammans sedan de kom till Sverige 2006 och att det sannolikt levde tillsammans i Kosovo dessförinnan. Domstolen ansåg att det faktum att den äldsta sonen blivit myndig under det nationella förfarandet inte förändrade de faktum att sonen var i ett beroendeförhållande till sin familj, med hänsyn till sonens hälsotillstånd. Domstolen ansåg därmed att det fanns ett

¹¹⁹ Dane, *Den reglerade invandringen och barnets bästa*, 2019, s. 413.

¹²⁰ *Nacic m.fl. mot Sverige*, ansökan nr 16567/10, dom av den 16 maj 2012.

¹²¹ *Ibid.* p. 73.

familjeliv som skyddades enligt artikel 8.1 i EKMR.¹²² Familjen ansågs därmed, trots att sonen uppnått myndig ålder, ha ett familjeliv som skyddas av konventionen.

Domstolen prövade därefter om ett ingripande i familjemedlemmarnas familjeliv kunde rättfärdigas enligt artikel 8.2 i EKMR. För att ett sådant ingrepp ska vara tillåtet måste det ha stöd i nationell rätt, syfta till något av de legitima ändamål som anges i konventionen och vara proportionerligt i förhållande till syftet. Domstolen ansåg att Migrationsverket, Migrationsdomstolen samt Migrationsöverdomstolen prövat familjens rätt till uppehållstillstånd noggrant och att besluten var väl motiverade.¹²³

Domstolen upprepade att artikel 8 inte innebär någon allmän skyldighet för en konventionsstat att respektera utlänningars val av bosättningsland men att konventionsstater kan ha en skyldighet beroende på omständigheter för de berörda personerna och det allmänna intresset. Relevanta faktorer som påverkar bedömningen är i vilken grad som familjelivet faktiskt bryts, utlänningens anknytning till konventionsstaten eller om det finns oövervinnerliga hinder för familjen att bosätta sig och fortsätta sitt familjeliv i hemlandet.

Domstolen bedömde därför om det för den äldsta sonen fanns något oövervinnerligt hinder att återvända till Kosovo och bosätta där, alltså om det fanns några hinder för samtliga familjemedlemmar att fortsätta sitt familjeliv i hemlandet. Domstolen bedömde att det både finns vård för den äldsta sonen i hemlandet samt att sonen nu blivit bättre. Hans hälsotillstånd utgjorde inget hinder för återföreningen i hemlandet och det ansågs därför inte oövervinnerligt för hela familjen att fortsätta familjelivet i hemlandet.

Domstolen ansåg därför att Sverige hade upprätthållit en rimlig balans mellan familjens intressen av att upprätthålla ett familjeliv i Sverige och statens intresse av att säkerställa ett effektivt genomförande av kontrollerad invandring och skydda landets ekonomiska välfärd. En kränkning av konventionen hade därför inte skett trots att det fanns ett familjeliv som skyddats av konventionen.¹²⁴

¹²² Ibid. p. 76.

¹²³ Ibid. p. 82.

¹²⁴ Ibid. p. 87-88.

Målet visar tydligt hur Europadomstolen balanserar de resterande familjemedlemmarnas rätt till familjeliv mot statens intresse av att reglera invandring. Domen påvisar att det inte är tillräckligt att det finns ett familjeliv som skyddas av konventionen utan att det även har stor betydelse om de individer som erhåller ett uppehållstillstånd har möjlighet att åka hem till sitt hemland och fortsätta familjelivet där. Europadomstolen lägger stor vikt vid att artikel 8 EKMR inte medför någon allmän skyldighet för en konventionsstat att respektera utlänningars val av bosättningsland. Även om det kan finnas ett särskilt beroendeförhållande mellan familjemedlemmar, är det enligt domstolen möjligt att en inskränkning i rätten till familjeåterförening ändå kan anses proportionerlig, om den syftar till att upprätthålla den nationella lagens legitima mål, såsom effektiv immigrationskontroll och ekonomisk välfärd.

Vid en bedömning användes orden ”insurmountable obstacles”¹²⁵ som kan översättas till oöverstigligt eller oöverbinnerligt hinder när domstolen bedömde om åtgärden är “nödvändig i ett demokratiskt samhälle” och om staten har gjort en rimlig avvägning mellan individens rättigheter och allmänintresset. Eftersom den äldsta sonen kunde få vård i Kosovo och hans hälsotillstånd hade förbättrats, ansågs inga oöverstigliga hinder föreligga och en utvisning av familjemedlemmarna var därmed proportionerligt. Detta visar att möjligheten till återförening i hemlandet kan bli en avgörande faktor vid bedömningen av proportionalitet. Domen hade kanske sett annorlunda ut om den äldsta sonen inte kunde erhålla vård i sitt hemland eller om sonen fick uppehållstillstånd på grund av skyddsskäl som gör att ett återförenande i hemlandet är ett oöverstigligt hinder. En utvisning hade kanske då inte ansetts proportionerlig.

Det framgår därmed som att rätten till familjeliv enligt artikel 8 EKMR kan ses som ett komplement då det skyddar mot godtyckligas ingrepp av familjelivet. För de flesta unga vuxna har artikel 8 en begränsad funktion. Artikeln är en så kallad relativ rättighet som begränsas utifrån vem eller vilka som anses omfattas av rättigheten.¹²⁶ Som redogjorts för aktualiseras artikel 8 inte som en självständig grund för uppehållstillstånd, utan som en kontroll av huruvida ett beslut om avslag eller utvisning innebär ett oproportionerligt ingrepp i ett existerande familjeliv. Till följd av att unga vuxnas ansökningar om PUT på anknytning till sin förälder har sin grund i ett uppehållstillstånd som familjemedlem till en arbetstagare, finns det i regel goda möjligheter för samtliga familjemedlemmar att fortsätta familjelivet i sitt hemland när en familjemedlem riskerar utvisning och ett familjeliv anses skyddas av artikel 8 EKMR. Domen

¹²⁵ Ibid. p. 81 och 85.

¹²⁶ Johansson Köves, A, *Familjens gränser eller gränser för familjen*, 2024, s. 112.

förtydligar även att rätten att utöva sitt familjeliv inte alltid innebär en rätt att utöva familjeliv i Sverige. Finns det därmed inga andra skäl för uppehållstillstånd och kan familjelivet utövas i hemlandet kan en inskränkning anses proportionerlig.

Denna bedömning gäller dock endast i de fall där det föreligger ett faktiskt familjeliv. För de flesta unga vuxna som inte beviljats uppehållstillstånd på anknytning till sina föräldrar anses ett familjeliv i konventionens mening inte existera, varför skyddet enligt artikel 8 EKMR inte aktualiseras i dessa fall. Unga vuxnas rättsliga position blir därmed försvagad när de under handläggningstiden uppnår myndighetsålder.

4.2. Sammanfattande kommentar

Av genomgången framgår att artikel 8 EKMR erbjuder ett viktigt skydd som kan ses som ett komplement. Skyddet är inte absolut och förutsätter först att ett skyddat familjeliv faktiskt erkänns. För minderåriga barn presumeras ett sådant familjeliv föreligga, vilket innebär att artikel 8 EKMR alltid aktualiseras vid beslut om utvisning av barn som har familj i Sverige. För unga vuxna ser situationen däremot annorlunda ut. När en person fyllt 18 år upphör presumptionen av familjeliv, och både nationell och Europadomstolens praxis kräver att det kan visas att ett särskilt beroendeförhållande finns för att artikel 8 EKMR ska bli tillämplig. Detta innebär att unga vuxna har ett betydligt svagare konventionsskydd än barn, och att många därför redan i första steget faller utanför artikelns skydd. Migrationsöverdomstolens praxis som ställer krav på att ett särskilt beroendeförhållande ska kunna påvisas för att ett familjeliv ska anses finnas för en ung vuxen med familjemedlemmar i Sverige har därtill ansetts vara förenlig med artikel 8 EKMR. Konsekvensen blir att avsaknad av ett konstaterat beroendeförhållande i praktiken innebär att en prövning av proportionalitet inte behöver göras, eftersom något skyddat familjeliv enligt konventionen inte föreligger. Unga vuxna står därför utan skydd mot sitt familjeliv trots att de har både föräldrar och yngre syskon i Sverige.

Om ett skyddat familjeliv konstateras och det finns skäl för utvisning måste utvisningen vara proportionerlig. Genomgången av *Nacic m.fl. mot Sverige* illustrerar hur denna avvägning görs. Även om Europadomstolen erkände att ett familjeliv förelåg mellan den unga vuxna sonen och hans föräldrar, ansågs Sveriges intressen av att reglera invandringen väga tyngre. Avgörande var att det inte förelåg några ”överstigitliga hinder” för familjen att fortsätta sitt liv i hemlandet

tillsammans med den äldre sonen. Att vård fanns att tillgå i Kosovo och att sonens hälsotillstånd förbättrats innebar att ett familjeliv utanför Sverige var möjligt.

5. Slutsats

Denna studie har behandlat de rättsliga konsekvenser som uppstår till följd av Migrationsverkets långa handläggningstider när barn till arbetskraftsinvandrare hinner uppnå myndighetsålder under handläggningen av en ansökan om PUT. När ett barn fyller 18 år förändras den rättsliga grunden för anknytningen, vilket medför att förutsättningarna för att beviljas uppehållstillstånd försämras avsevärt. Mot denna bakgrund har studien syftat till att belysa hur anknytningsärenden för barn respektive unga vuxna hanteras, vilken tidpunkt som är avgörande för bedömningen av ett barns ålder samt om Migrationsverkets förfarande är förenligt med principen om barnets bästa och rätten till familjeliv enligt artikel 8 i EKMR.

Studien visar att det föreligger en betydande skillnad i hur barns och unga vuxnas anknytning till en förälder bedöms. Barn anses tillhöra kärnfamiljen och har enligt UtL rätt till uppehållstillstånd när förutsättningarna i 5 kap. 3 § första stycket 2 a UtL är uppfyllda. Unga vuxna prövas däremot enligt en fakultativ anknytningsgrund, nämligen som nära anhöriga. Denna bestämmelse ställer krav på att den unga vuxna och föräldern ingår i samma hushållsgemenskap samt att ett särskilt beroendeförhållande föreligger som visar att familjen svårligen kan leva åtskild. Praxis från Migrationsöverdomstolen visar att ett sådant beroendeförhållande endast i begränsade undantagsfall anses föreligga och att bedömningen är restriktiv.

När det gäller vilken tidpunkt som är avgörande för bedömningen av ett barns ålder har huvudregeln varit att omständigheterna vid prövningstillfället ska ligga till grund för bedömningen. Detta innebär att barn som ansökt om PUT men som under handläggningstiden hinner fylla 18 år ska prövas som vuxna. I MIG 2022:11 ändrade Migrationsöverdomstolen tidigare praxis och konstaterade att det i vissa situationer finns skäl att utgå från omständigheterna vid ansökningstillfället. Ett sådant undantag har emellertid inte tillämpats på barn till arbetskraftsinvandrare. Migrationsverket har anfört att domen inte är tillämplig när barn, med stöd av nationella bestämmelser, redan haft uppehållstillstånd i Sverige, exempelvis som familjemedlemmar till en arbetstagare. Huvudregeln är därför fortsatt tillämplig i dessa fall, vilket innebär att prövningen sker utifrån omständigheternas vid prövningstillfället.

Studien visar vidare att principen om barnets bästa ska beaktas vid alla åtgärder som rör barn, vilket även omfattar Migrationsverkets handläggningsförfarande. Barn har rätt att få sitt bästa utrett och beaktat under hela handläggningstiden, och när handläggningen präglas av passivitet brister myndigheten i att uppfylla detta krav i enlighet med UtIL och barnkonventionen. Samtidigt måste en bedömning göras i det enskilda fallet.

Analysen visar även att Migrationsöverdomstolen i MIG 2007:5 inte tillämpade barnets bästa som en självständig tolkningsprincip vid bedömning av om omständigheterna vid prövningstillfället ska vara avgörande. Domstolen utgick ifrån prövningstillfället utan att pröva om en alternativ tolkning hade varit möjlig eller mer förenlig med barnets bästa, och någon uttrycklig avvägning mellan barnets intressen och motstående intressen genomfördes inte. Avsaknaden av en sådan tolknings- och avvägningsprocess innebär att barnets bästa inte gavs det genomslag som krävs enligt 1 kap. 10 § UtIL och barnkonventionen. Samtidigt konstateras att barnets grundläggande behov av familjeliv och samlevnad redan har tillgodosetts, eftersom barnet under handläggningstiden har bott tillsammans med sina föräldrar. Att barnet därefter uppnår myndighetsålder och inte längre omfattas av de särskilda anknytningsbestämmelserna för barn innebär därför inte nödvändigtvis att någon rätt enligt barnkonventionen eller 1 kap. 10 § UtIL går förlorad.

Studien behandlar slutligen skyddet för familjeliv enligt artikel 8 i EKMR. Analysen visar att skyddet för familjeliv är betydligt svagare för unga vuxna än för barn. Enligt nationell praxis krävs att ett särskilt beroendeförhållande föreligger för att ett familjeliv ska anses existera mellan en ung vuxen och dennes föräldrar och syskon, vilket ligger i linje med det skydd som konventionen avsett att ge unga vuxna. I avsaknad av ett sådant beroendeförhållande görs ingen proportionalitetsbedömning enligt artikel 8 EKMR, eftersom något skyddat familjeliv då inte föreligger. Unga vuxna faller därmed ofta utanför artikelns tillämpningsområde redan i ett inledande skede. Om ett familjeliv trots detta anses föreligga och utvisning aktualiseras, visar Europadomstolens praxis att statens intresse av att kontrollera invandringen tillmäts stor vikt. Avgörande blir då om det finns oöverstigliga hinder för att familjelivet ska kunna utövas i hemlandet. Saknas sådana hinder anses en utvisning i regel proportionerlig, även om ett beroendeförhållande mellan den unga vuxna och familjemedlemmarna föreligger.

Sammanfattningsvis medför Migrationsverkets långa handläggningstider betydande rättsliga konsekvenser för ett barn som hinner uppnå myndighetsålder under handläggningen.

Övergången innebär att prövningen sker enligt en mer restriktiv bestämmelse, samtidigt som skyddet för familjeliv enligt artikel 8 i EKMR inte skyddar den unga vuxnas familjeliv. I de fall där handläggningen dessutom präglas av passivitet riskerar den unga vuxna att inte ha fått sitt bästa tillräckligt utrett och beaktat under den tid då den unga vuxna fortfarande var barn och omfattades av de särskilda skyddsbestämmelserna. Handläggningstidens längd och myndighetens förfarande får därmed en avgörande betydelse för den unga vuxnas rättsliga ställning, trots att de faktiska familjeförhållandena i grunden är oförändrade.

Käll- och Litteraturförteckning

Litteratur

Avhandlingar

Dane, Louise, *Den reglerade invandringen och barnets bästa: Barns rätt till familjeliv och privatliv enligt barnkonventionen, Europakonventionen, EU-rätten och svensk utlänningslagstiftning*, doktorsavhandling, Juridiska institutionen, Stockholms universitet, 2019. [urn:nbn:se:su:diva-171607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:se:su:diva-171607)

Johansson Köves, Amanda, *Familjens gränser eller gränser för familjen*, doktorsavhandling, Stockholms universitet, 2024. [urn:nbn:se:su:diva-234784](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:se:su:diva-234784)

Böcker

Ekelöf, Per Olof, Edelstam, Henrik, Heuman, Lars och Pauli, Mikael, *Rättegång I*, 9 uppl., Wolters Kluwer, Stockholm, 2016.

Nääv, Maria, Zamboni, Mauro, *Juridisk metodlära*, 2 uppl., Lund: Studentlitteratur, 2018.

Sandgren, Claes. *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare: ämne, material, metod, argumentation och språk*, 5 uppl. Stockholm: Norstedts juridik, 2021.

Tidskriftsartiklar

Dane, Louise, *Europadomstolen och barnets bästa*, Förvaltningsrättslig tidskrift, nr 2, 2015. [urn:nbn:se:su:diva-117539](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:se:su:diva-117539)

Offentligt tryck

Regeringens propositioner

Prop. 1985/86:80

Om ny förvaltningslag

Prop. 1996/97:25

Svensk migrationspolitik i globalt perspektiv

Prop. 2005/06:72	Genomförande av EG-direktivet om rätt till familjeåterförening samt vissa frågor om handläggning och DNA-analys vid familjeåterförening
Prop. 2007/08:147	Nya regler för arbetskraftsinvandring
Prop. 2016/17:180	En modern och rättssäker förvaltning – ny förvaltningslag
Prop. 2017/18:186	Inkorporering av FN:s konvention om barnets rättighet
Prop. 2020/21:191	Ändrade regler i utlänningslagen

Statens offentliga utredningar

SOU 1997:116	Barnets Bästa i främsta rummet. FN:s konvention om barnets rättigheter i Sverige
SOU 2020:54	En långsiktigt hållbar migrationspolitik
SOU 2020:63	Barnkonventionen och svensk rätt

Justitieombudsmannen

JO, beslut den 19 december 2024, dnr 8819-2023.

JO, beslut den 13 december 2022, dnr 578-2022.

Rättsfall

Migrationsöverdomstolen

MIG 2007:5

MIG 2009:29

MIG 2011:11

MIG 2012:1

MIG 2015:8

MIG 2015:20

MIG 2015:21

MIG 2017:17

MIG 2018:20

MIG 2020:24

MIG 2022:11

MIG 2025:6

EU-domstolen

Domstolens dom den 12 april 2018, *A och S mot Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, C-550/16, ECLI:EU:C:2018:248.

Domstolens dom den 16 juli 2020, *B.M.M, B.s, B.M och B.M.O mot État Belge*, i de förenade målen C-133/19, C-136/19 och C-137/19, ECLI:EU:C:2020:577.

Europadomstolen

A.H Khan mot Storbritannien, ansökan nr 6222/10, dom av den 20 december 2011

Berrehab mot Nederländerna, ansökan nr 10730/84, dom av den 21 juni 1988.

Gül mot Schweiz, ansökan nr 23218/94, dom av den 19 februari 1996

Jafari mot Sverige, ansökan nr 18568/19, dom av den 25 mars 2019.

Jeunesse mot Nederländerna, ansökan nr 12738/10, dom av den 3 oktober 2014.

Nacic m.fl. mot Sverige, ansökan nr 16567/10, dom av den 16 maj 2012.

Nnyanzi mot Storbritannien, ansökan nr 21878/06, dom an den 8 april 2008.

Onur mot Storbritannien, ansökan nr 27319/07, dom av den 17 februari 2009.

Rodrigues da Silva och Hoogkamer mot Nederländerna, ansökan nr 50435/99, dom av den 31 januari 2006.

Slivenko mot Lettland, ansökan nr 48321/99, dom av den 9 oktober 2003.

FN:s barnrättskommitté

CRC/C/GC/14

General comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para. 1)

Migrationsverkets rättsliga ställningstaganden

Prövning av barnets bästa, Migrationsverket, Rättsligt ställningstagande, RS/009/2020

Rätt till skydd för privat- och familjeliv enligt artikel 8 i Europakonventionen, Migrationsverket, Rättsligt ställningstagande, RS/008/2022.

Tidpunkt för bedömning av barns ålder i ärenden om uppehållstillstånd på grund av familjeanknytning, Migrationsverket, Rättsligt ställningstagande, RS/001/2022.

Rapporter

Elinder, M, Erixson, O och Hammar, O, *Under ytan: Hur många och vilka vill lämna sina länder för att flytta till EU och Sverige?* Rapport 2023:4, Delmi.

Engdahl, M, Sjödin, E, *Arbetskraftsinvandring till Sverige från tredjeland*, Rapport 2024:6, Delmi.

Elektroniska källor

Efter ny granskning – Migrationsverkets handläggningstider är fortsatt oacceptabelt långa, **JO, pressmeddelande**, 19 december 2024, <https://www.jo.se/pressmeddelande/efter-ny-granskning-migrationsverkets-handlaggningstider-ar-fortsatt-oacceptabelt-langa/> (Hämtad 2025-11-22).

Migrationsverket vill utvisa Anastasiia, 18, till bombad stad i Ukraina, SVT, publicerad 23 januari 2025, <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/norrboten/18-ariga-anastasiia-utvisas-till-krigets-ukraina-splittras-fran-sin-familj> (Hämtad 2025-09-20).

Sandesjö, Håkan och Wikgrén, Gerhard, *Utlänningslagen – En kommentar*, JUNO version 13C, publicerad 13 juni 2025. <https://www.juno.se> (Hämtad 10 oktober 2025).

Barn till arbetskraftsinvandrare kan utvisas när de fyller 18, Sveriges Radio, 8 juli 2024, <https://www.sverigesradio.se/artikel/barn-till-arbetskraftsinvandrare-kan-att-utvisas-nar-de-fyller-18> (Hämtad 2025-09-18).